

I. H. 5.

Program

des

kais. königl. Gymnasiums

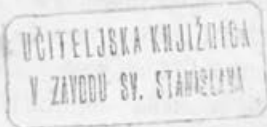
zu

Neustadtl (Novomesto)

am

1. Juni

Schlusse des Schuljahres 1865.

Veröffentlicht vom Director desselben,

P. Bernard Vovk.

Laibach.

Druck von Ign. v. Kleinmayr & Fedor Bamberg.

Verlag des Gymnasiums.

Druck

Kais. Königl. Gymnasium

Neustadt (Novomesto)

Schluss des Schuljahres 1882

Druck

Verlag

Druck

Druck

I.

Hieronim, čegav je?

Kakor se godi s slavnimi možmi pogosto, da se poganjajo za nje razni kraji, ali tudi razni narodi, taka je tudi s cerkvenim učenikom sv. Hieronimom. Dalmatinci ga imajo za svojega, Hrvatje prilastujejo ga sebi, Slovencem pa ga je vindiciral Terstenjak. (Nov. 1859. 200.) Vendar ta reč ni čisto dognana, menimo toraj, da ne bode odveč, če skušamo še enkrat prevdarjati, kateremu narodu prav za prav spada Hieronim, ali o njegovi národnosti. Historičnih ali vnanjih dokazov za to prašanje ni; moramo iskati notranjih, in sicer posneti je po določbi njegovega rojstnega kraja, po razmerah njegovega življenja, in zlasti po Hieronimovih lastnih spisih, zakaj prvi vir je auctor sam. Kar se tiče rojstnega kraja, ki pa za našo nalogo ne daje pretehtnih dokazov, deržali se bomo, opustivši vse drugo, Vallarsijeve in Hicingerjeve razprave, ker ste najbolj naravni.

Preslavni učenik cerkveni Sophronius Eusebius Hieronymus je proslavil s svojim rojstvom sicer neznamenito mesto Stridon, ktero je stalo nekda na meji med Panonijo in Dalmacijo, in potem bilo razdruženo po Gotih. Ime rojstnega kraja in osodo njegovo nam sv. oče sam obznanja, ki piše (de Vir. ill. c. 135) tako: „Hieronymus patre Eusebio natus, oppido Stridonis, quod a Gothis eversum, Dalmatiae quondam Panoniaeque confinium fuit, usque in praesentem annum, id est, Theodosii principis decimum quartum (leta 392), haec scripsi.“ Več mest in pokrajin si prilastuje to slavo, da bi bile slavnemu možu domovina, ker so zginiti sledi prešnega mesta že ob njegovem času. Učeni poznejih časov so se pričkali o tem in se še pričkajo. Veči del jih prišteva Stridon k Dalmaciji, in Hieronima imenuje njegovi bližni verstnik Paladi Dalmatinca, in ta misel velja skor sploh. Toda Hieronim sam se nikjer ne imenuje Dalmatinca, marveč po njegovih besedah, zlasti v razlaganji preroka Sophonija, da se soditi, da je rojen v drugem podnebju. Tudi ni kraja v Dalmaciji, kateri bi se vjemal s starim Stridonom, niti po imenu, niti po legi; še Luci, iskren zagovornik splošne misli, ni določil nobenega.

Na videz bolje so jo zadeli tisti, kateri stavijo Stridon v Liburnijo. Ta dežela se je mejila s Panonijo in pa Dalmacijo, od ene so jo ločili Bebiški hribje (ali Albius), od ene pa reka Titius (Kerka). Dalje navaja ondi Ptolomej mesto skor enacega imena, namreč Sidrona, deva ga k Liburnii, pa tako da sega na mejo dalmatinsko, malo nad virom reke Titius, ki meji Liburnijo. Zdelo se jim je, da so zadeli, kateri so to iztuhtali, češ, čeravno imenuje Hieronim le Panonijo in Dalmacijo Liburnije pa ne, utegnili ze je zgoditi, da so se meje spremenile ter mesto bilo prišteto k Panonii ali pa k Dalmaciji, ali celo, dasi je bilo mesto na meji med obema pa spadalo ni k nobeni. Ta misel je bila ugodna obojim, kateri so se potegovali za Panonijo in kateri za Dalmacijo. — Toda Sidrona je predaleč od tistega kraja, na ktere ga kažejo okolišine in dogodivšine v Hieronimovi mladosti; ni verjetno, da bi bil rojen daleč od kraja, kjer je preživel otročja leta, kjer si je nabral prijatlov v mladostnih letih. To je pokrajina med Akvilejo in Emono, ali v njuni bližini. Sidrona pa je oddaljena za celo Liburnijo, kajti bila je na unem koncu Liburnije. Dalje, Liburnija in Dalmacija ste zapopadeni v splošnem imenu Ilirikum, čigar ste oddelki. In čeravno se je zvala cela tista pokrajina včas Dalmacija mesti Ilirikum, vendar je bila Liburnija zmiraj oddelek ali Dalmacije ali pa Ilirika. Tudi sv. oče sam priča, da je bil rojen drugje nego v Iliriku, razlagaje namreč preroka Sophonia ¹⁾ pravi: „Jeze božje priča je Ilirik, priča je Tracia, priča je kraj, kjer sem rojen.“ Toraj

¹⁾ Sophon. I. 2.: Iram Domini etiam bruta sentiunt animalia, et vastatis urbibus hominibusque interfectis solitudinem et rarietatem bestiarum quoque fieri, et volatiliū, pisciumque, testis Illyricum est, testis Thracia, testis in quo ortus sum solum, ubi praeter coelum et terram et crescentes vepres, et condensa silvarum, cuncta perierunt.

ni rojen v Liburnii, ki je zapopadena v Iliriku, niti v Sadroni, ki je stala skor sred Ilirika, in da ni v Iliriku sploh, kažejo njegove besede, ki ločijo rojstni kraj od Ilirika.

V katerem kraju, pri katerem narodu bomo vendar iskali, prašal bi kdo, Hieronimovo zibel? Naj bolj bo kazalo, devati jo v Istrijo, in sicer v Istrijo proti Italii, kjer je sedaj Zdrinja (Sdregna, Strinia) v teržaški škofii. Oddaljen je ta kraj od Akvileje le dve milj (vix millibus passuum 40 distans ab Aquileja). Na to misel nas napeljuje Hieronim (de Vir. ill.) sam, ako ga prav umemo; ker namreč pravi, da je Stridon stal nek daj (quondam) na meji panonski in pa dalmatinski, videti je, da govori od prešnih časov, ne od svoje dobe, in ker govori o dveh deželah misli je, da mesto ni zpadalo k nobeni. Dalje pričajo stari geografi, da Dalmacija je segala do Istrije, zlasti tisti, kateri jo imajo pod imenom Ilirikum, tako da Dalmacije še ne imenujejo ne, kot Pomponi Mela. Tudi Luci ne taji, ko je iz navade prišlo ime Ilirik ter mesti njega rabilo se ime Dalmacija, da je le-ta obsegala tudi Liburnijo. Toraj bo iskati tiste dalmatinske meje (confinium), kamor deva sv. oče svoj Stridon, na zatočni strani Liburnije v Istrii, do tje segajo namreč tudi panonske meje. In ker Istrija meji na obe deželi, razlog je ves, da stavimo Stridon lesem, in sicer proti ogorju Okra (Hrušica). V tem oziru sme se Hieronim pač imenovati in Dalmatinec in Panonec.

Tako argumentira in piše Vallarsi (Vita Hieron. tom. XI.). Je li Stridon postavil prav ali ne, temu naj sodijo historiki in geografi. — Slušajmo precej enega naših pervakov. Hieinger (Mitth. des hist. Ver. 1864) terdi, da Stridon ni bil niti v Panonii, niti v Istrii, ampak da bi ga bilo iskati v Hercogavini ali pa v dolni Bosni, kjer je med mestoma Livno in Kupris vas Sterzan ali Stražan. Kakor vselej tako tudi tu H. stopa pozorno in spričuje s tehničnimi dokazi. In ko bi bilo diplomatično gotovo, da sta Stridon in Sidrona eno, reč bi bila dognana, dokler pa ni, ostane še zmiraj kaka špranja. Tu bi jaz opomnil na to, kar že Vallarsi povdarja, namreč da vse osebne razmere in zadeve Hieronimove kažejo nekako bolj na kraj bliže Akvileje. Pomislimo to-le:

a) Ko je Hieronim končal svoje studije v Rimu, namenil se je potovati v Galijo. Pred pa se je vernil na svoj dom v Stridon, da si pripravi potrebnih reči za potovanje. Ali tačas je bival malo domá, bil je v Akvileji pri svojih prijateljih, katerih je imel tu več; znani so: Valerian škof, Chromatius archidiakon, Eusebi presbiter, Jovin, Julian diakona, Nicea subdiakon, Rufin, Heliodor, Chrysogon mnihi. Z vsemi temi govori v pismih iz jutrovega kakor s starimi znanci. b) Ko je prišel iz Galije nazaj, obravnaval je neke zadeve svoje sestre in malega brata Pauliniana, pa tudi takrat ni bival domá, ampak pri prijateljih v Akvileji. c) Nastopile so bile raspertije z nekim stridonskim Lupicinom zavoljo sestre in pa s teto Kastorino. Da bi bil dalje od teh zopernosti in da bi obiskal svete kraje, sklenil je Hieron. podati se na jutrovo, sestro pa je izročil oglejskim duhovnom, ker ji domá ni bilo pravega vodnika. Ona je živela domá, ko bi bil Stridon daleč od Akvileje, nebi bilo lahko paziti na njo in jo vterjevati v pobožnem življenji. O tej zadevi govori Hieron. tudi pozneje v pismih iz jutrovega; ondi imenuje svojo sestro duhovni sad Juliana, oglejskega diakona, priporočuje jo ondotnim duhovnom Chromatiju, Eusebiu in Jovinu, in želi, naj bi škofa Valerijana prosili okrepečavnih pisem zanjo ²⁾. d) Iz pisma na Rufina, oglejskega mniha, je razvidno, da je stopil Hieronim na barko v Akvileji ³⁾. e) V pismih iz jutrovega v Akvilejo govori Hieron. tako, da mu je Akvileja domovina v širjem pomenu, ali kar govori o Akvileji, velja enako o domovini. Tako piše Julianu, oglejskemu diakonu, o svoji sestri in pravi, da ne ve, kako je z domovino ⁴⁾. Tako piše tudi Rufinu, ter

²⁾ Soror mea sancti Juliani in Christo fructus est. Ille plantavit, vos rigate. — Illa omnium est fulcienda praeceptis, id est, crebris vestrae sanctitudinis epistolis roboranda. Obsecro, ut etiam a papa (škof) Valeriano ad eam confortandam literas exigatis. Nostis puellares animos his plerumque rebus solidari, si se intelligent curae esse majoribus. In mea enim patria rusticitalis vernacula Deus venter est et in diem vivunt, et sanctior est ille, qui ditiore est. Ep. VII. (Iz zadnjih teh besed je očividno, da je sestra živela domá.) — Tiste besede: „Exstruis monasteria, et multas a te per insulas Dalmatiae sanctorum numerus sustentatur.“ Ep. CXVIII. govore na družega Juliana, ki je različen od oglejskega diakona. To je neki bogatinec, ki je v kratkem zgubil dve hčeri, ženo in veliko premoženja po sovražnih četah, ki so ropale in plenile po deželi. Hieron. ga tolaži z izgledom Jobovim in ga opominja, naj sam mnihi postane, rekoč: sed melius faceres, si et ipse sanctus inter sanctos viveres. — Same na sebi te besede nimajo dokazavne veljave za to reč. (Pismo to je pisano l. 406, uro pal. 373.)

³⁾ Postquam me a tuo latere subitus turbo convulsit, postquam glutino charitatis haerentem impia distraxit avulsio, tunc mihi caeruleus supra caput adstitit imber, tunc maria undique, et undique coelum. Ep. III.

⁴⁾ Sororem meam, in Christo filiam tuam, gaudeo, te primum nuntiantem in eo permanere, quod coeperat. Hic enim, ubi nunc sum, non solum quid agatur in patria, sed an ipsa patria perstet, ignoro. Ep. VI. Inter delicias patriae, et communes quas habuimus peregrinationes aliquando suspira. Ep. VIII. ad Nicaeam.

pravi, da brat Paulinian še ni prišel iz domovine in da ga je Rufin morda videl v Akvileji ⁵⁾. — Vse to kaže na to, da smemo meniti, Stridon je bil nekako bolj blizu Akvileje, in da slavno mesto je Hieronimu domovina v širjem pomenu. — To misel bi utegnil podpirati tisti panonski Kastruci, kateremu piše Hieronim list začenši s temi besedami: Sanctus filius meus Heraclius diaconus mihi retulit, quod cupiditate nostri Cissam usque venisses; et homo Pannonius, id est, terrenum animal, non timueris Adriatici maris aestus, et Aegaei atque Jonii subire discrimina. Et nisi te pius fratrum retinisset affectus, voluntatem opere complisses. Habeo itaque gratias et in acceptum refero. In amicis enim non res quaeritur, sed voluntas. Ep. LXVIII. — Kakor kaže zapopadek celega stavka, davzemati je pomen besede terrenum animal tako, da pomeni človeka, ki ni primorji domá, ampak više na deželi, ki toraj morja ni vaju (na suhem živeča žival), pa se vendar ni bal morskih nevarnosti. Ali pa bi se morda beseda vzeti smela tako, da pomeni človeka ejusdem terrae, toraj Hieronomevega rojaka, ki pa ga Hieron. šaljivo zove animal. Ako je dalje res, da je bila Cissa na Timavu, kakor terdi Ferrari, prilika jo vsa, misliti si, da stari ta prijatelj je iz Panonije proti oglejski plati, ter prišel do morja, kjer mu je bilo naj bliže, hoté nastopiti potovanje, od ktere ga pa so ga prijatelji odvernili, da bi bilo toraj tudi Stridon v te kraje devati, ker Hieronimovi domačin iz Bosnije nebi pri Akvileji bližnega morja iskal.

Sicer pa naj si je stal Stridon kjer koli, rojstni kraj Hieronimovi ni še dokaz za njegovo národnost. Treba je za našo nalogo, da slušamo njega samega, kako govori o Panoncih in Latincih.

Če človek pazljivo prebira Hieronimove knjige, obhaja ga nekaka tiha misel, da Hieronim govori kot terdi Rimljan. O svojem rojstnem kraju nič kaj hvalivno ne govori. Le spomnimo se besed, že pred navedenih iz lista VII., kjer pravi: „V moji domovini, kjer je deželanost domá (rusticitas, kar bi mi rekli, kmetiška zarobljenost), trebih jim je Bog, tje v dan žive, svetejši je tisti, kdor je bogatejši.“ Panonce kot narod navede le enkrat, in tu jih ima med sovražniki rimske države. Obžalovaje žalostni tadašnji stan rimske države piše neki mladi vdovi Ageruhii, brané da nebi se drugéč možila, med drugim tako le: „Da še redko rastreseni semtertje živimo, ni naše zasluženje, ampak milost božja. Brezštevilni in divji narodi so posedli Galije. Kar je med Planinami (alpes) in Perenejami; kar oklepata morje in Rena razdajali so Kvadje, Vandali, Sarmatje, Heruli, Saksoni, Burgundje, Alemanni ino — o obžalovanja vredna država! sovražniki Panonci — o lugenda respublica! hostes Pannonii.“ Ep. CXXIII. — Sv. oče pod tem imenom „hostes Pannonii“ gotovo ne misli družega naroda, nego Slované. Slovani in sicer Slovenci prvotni stanovniki v Panonii (kakor je dokazal Terstenjak), znani so mu le pod tem splošnim imenom (schlechthin), tako da zanje še družega imena nima, imenuje je naravnost Panonce. In čete Panoncem sorodne dohajale so, ali bolje rečeno tirane bile naprej od drugih narodov. On žaluje z neko otožnostjo, da tudi Panonci (Slovani) žugajo pogin rimski državi — o lugenda respublica! Družega tako obilnega naroda ni, tudi Hieronim druge imenuje po imenu; znani so mu silni Huni, že l. 399 piše o njih, da so prederli asiatiške meje pod Kavkusom, ter divjajo semtertje v divjih četah, na berzih konjih, širijo strah in pomor povsod ⁶⁾. Toraj ko bi bil imel v mislih Hune, gotovo bi jih imenoval po imenu, ne samo po deželi, kakor je Panoncem sorodne Slované.

Tako piše Hieronim kot državljani o sovražnih narodih, med njimi so mu tudi Panonci — kako pa o Latincih?

Težko na sercu mu je osoda, ki je po barbarih zadela rimsko državo. Kar teži državo, teži tudi njega; povsod govori o Rimljanih in o njih zadevah z nekako priljubljenostjo. Tako na primer piše l. 396: „Dvajset let in čez je že, kar se dan na dan preliha rimska kri med Konstantinopolom in Juliškimi planinami, Tracijo, Macedonijo, Dardanijo, Dacijo, Tesalijo, Epir, Dalmacijo, celo Panonijo, rušijo, plenijo, ropajo

⁵⁾ Frater meus Paulinianus necdum de patria reversus est, et puto quod eum Aquileiae apud sanctum papam (škof) Chromatium videris. Ep. LXXXI. — Hieronim je bil dve leti pred brata domú poslal, da bi reči poproval. Piše o tem Panabihu tako: Compulsi sumus fratrem Paulinianum ad patriam mittere, ut semirutas villulas, quae barbarorum effugerunt manus, et parentum communium census venderet. Ep. LXVI.

⁶⁾ Ecce subito discurrentibus nuntiis Oriens totus contremuit, ab ultima Moeotide inter glaciale Tanain et Massagetarum immanes populos, ubi Caucasi rupibus feras gentes Alexandri clausa cohibent, erupisse Hunorum examina, quae perniciousis equis huc illucque volitantia, caedis pariter ac terroris cuncta complerent. — Avertat Jesus ab orbe Romano tales ultra bestias. Insuperati ubique aderant, et famam celeritate vincentes, non religioni, non dignitatibus, non aetati parcebant, non vagientis miserebantur infantiae. Cogebantur mori, qui nondum vivere coeperant. Ep. LXXVII.

Gotje, Sarmatje, Quadi, Huni, Alemani, Vandali. — Rimski svet se grudi, vendar naš tilnik se ne ukloni. — Glej, preteklega leta izza Kavkaziških pečin na nas izpušeni volkovi severni so prehruli v kratkem toliko provincij. — Po naših grehih so barbari močni, naše hudobije premagujejo rimsko vojsko.“ Ep. LX. 16. 17. Enako beremo v pismu iz l. 409: „Od Pontiškega morja do Juliških planin nekdanj ni bilo naše, kar je sedaj naše. In skozi trideset let, kar je prederta donavska meja, bojuje se v sredi pokrajin rimskega cesarstva. Solze so se starosti posušile. Razun malo starčkov, vsi so rojeni v sužnosti in oblegi, ter ne hrepenijo po svobodi, ki je ne poznajo. Kdo bo verjel, da se Rim bori v svojem oserčji ne za slavo, ampak za otetev?“ Ep. CXXIII. Dalje pravi l. 412: „Ezehielove bukve sem hotel pričeti že zdavno, ter spolniti obljubo marljivim bravcem, toda že v začetku narekovanja bil je moj duh zbog pogube zapadnih dežel, zlasti pa rimskega mesta tako omanjen (*confusus*), da sam svoje besede nisem razumel. Molčal sem dolgo, vedé da je čas solzá.“ Ep. CXXVII. — Vse te besede doné kot glas verlega državljana, kot pravega Rimljana, rimsko ino naše mu je jedno. On žaluje, da so Rimljani zgubili dežele. Vse to ga znači za Rimca. Tu bi se utegnili ugovarjati, da takrat ni bilo druge države nego rimska, da so bili drugi narodi stopljeni v to državo, da toraj tudi drugi narodi so se vedli in govorili kot Rimljani. To je res, ali zoper ta ugovor naj navedemo črtico iz Hieronimove mladosti. Pripoveduje namreč sam, kako dobro se spominja, ko je kot mali deček letal in skakal po sobah služnikov (*servuli*), kedar je bil učenja prost, kako so ga iz naročja stare matere vlekli k osornemu očitelju. Pravi tudi, da se mu že staremu, s sivo in plešasto glavo, večkrat še sanja, kako je bolj odraščén v togi (*toga sumpta*), lepo sčesan deklamoval pričo učitelja zgovornosti?). Iz tega puhti duh rimske šege, zakaj veliko šušnih imeti, bilo je po rimski, in kakor je živel Rimljan doma, tako tudi v provincii. Toga je bila rimska noša, ki so jo smeli nositi sami pravi Rimljani — *cives Romani*. Pedagoge ali učitelje za otroke imeti po hišah, to je že stara rimska navada. Se ve, da se je takrat že mnogo spremenilo, in da si pri *servuli* v keršanski hiši nismemo misliti prejšnjih sužnikov, ali vendar navade so v bistvu bile še stare. — Verh tega bi opomnil še nekaj, namreč kako Hieronim latinski piše. Kolikor je poznejih pisateljev lat., če iz vzememo Kvintiliana, Hieronim prekosi vse. Njegova pisava je Ciceronovi naj bliže; in če je Ciceronova izverstnost v tem, da se posnemati ne more, Hieronim mu je prišel kej blizo. Tako latinski pisati more le tisti, komur je Latinščina materinski jezik.

Slišali smo Hieronima kot državljana. Nujmo pogledjmo, če najdemo pri njem tudi dotičnih sledov v oziru jezika, kajti dokazi za njegovi jezik, dokazi so tudi za njegovo národnost. Se li nahaja sledov Slovanstva? Dá, imamo jih.

V predgovoru k tretjim bukvam razlaganja lista na Efežane je brati: „*Quod autem per Tychicum Epistola mittitur, valde ejusdem Epistolae congruit sacramentis. De quibus et noni psalmi titulus praenotatur pro arcanis filii, Tychicus enim silens interpretatur; non projiciens margaritas ante porcos, nec dans sanctum canibus.*“ (Ad Ephaes. praef. lib. III.) *). Tukaj izpeljuje Hieronim pomen lastnega imena Tihik iz besede tih. Terstenjak (Nov. 1859. 200) je bistroumno in učeno razložil, da noben jezik razun slovanskega nima besede tih v pomenu *silens* ali *tacens* (molčec), kakor Hier. v Leksiku ima. Človek ta je bil Gerk in tudi ime je gerške korenine, pomenilo bi po naše „Sin osode.“ Hieron. pa ga oberne drugače, ker mu je ravno primerno za njegovi namen. Razlaga namreč ta list dvema devicama, Pauli in Eustohii, in pravi sam, da ne piše za učeni svet, da ne rabi olikane in oglašene pisave, marveč da jemlje besede za razlaganje svetih skrivnosti iz proste govorice; prosi pobožne devici, naj nekar ne dajete njgovih spisov obrekovavnim in zavidnim ljudem v roke *). Tudi tu bi mu bil kaki Gerk ali Latinec lahko očital, da Tychicus ni = *silens* ali *tacens*. Toda njemu ni na tem, besede ostro po etimologii razkladati,

*) *Quis nostrum non meminit infantiae suae? Ego certe memini, me puerum cursitasse per cellulas servulorum, diem feriatum duxisse lusibus, et ad Orbilius saevientem de aviae sinu tractum esse captivum. Et quo magis stupeas, nunc cano et recalvo capite, saepe mihi videor in somnis comatulus, et sumta toga, ante Rhetorem controversiolam declamare.* (Contr. Rufin. I. 30.)

*) De pa je list poslan po Tihiku, prav primerno je skrivnostim onega lista, zakaj Tihik pomeni molčec, ki ne meče biserov svinjam in ne daje svetega pesom.

*) *Non quod haec dignetur legere doctorum senatus, et bibliotheca veterum adscribere, quapropter et illam (Marcellam) et vos in commune precor, ut sciatis me non cogitatum diu limatumque proferre sermonem, sed ad revelanda mysteria Scripturarum uti verbis pene de trivio. (praef. II.) — Quamobrem obsecro vos, ne facile maledicis et invidis opuscula mea tradatis, neque detis sanctum canibus et margaritis mittatis ante porcos.* (praef. I.)

marveč pobožnima devicama svete skrivnosti bolj na serce položiti. In zato je podtaknil poslančevemu imenu mističen pomen, izraz pa je vzel iz jezika, kateri to besedo ima, čeravno je bila devicama neznana, da le reč natanko naznani. Saj se večkrat tako godi, da se rabijo besede iz drugih jezikov, da le stvar prav natanko izrazijo in pojasnijo. — Za nas pa sledi iz tega to, da Hieronimu je bil slovanski jezik znan.

Pri razlaganji preroka Isaia ¹⁰⁾ opomni Hieronim to le: „Notandum quod pro lacunis Septuaginta *ζῳδορ* transtulerunt, quod genus est potionis ex frugibus aquaque confectum, et vulgo in Dalmatiae Pannoniaeque provinciis, gentili barbaroque sermone appellatur sabajum. Hoc maxime utuntur Aegyptii, ut non puras aquas bibentibus tribuant, sed turbidas.“ Pomen teh besedi je ta: Hebrejski besedi „skar-agam“, ki pomenite v Latinščini *lacuna* (slov. jama, globel, zaturnica), predstavili so *Sedemdeseteri* (Septuaginta) v Gersčino z besedo *ζῳδορ*, kar pa pomeni neko pijačo, narejeno iz žita in vode, in ki se imenuje po Dalmatinskih in pa Panonskih pokrajinah v barbarskem jeziku Sabaja. Hieron. tedaj očita gerskim predstavljavcem, da niso prav prevedli, in pové pri tej priliki, da se med Slovani *ζῳδορ* imenuje Sabaja. — Naš učenj Terstenjak (nav. kr.) razlaga to reč tako: „Kaj je sabaj druga, kakor pijača iz zabi-zobi? Zob se ne veli samo oves, temoč zernje naravnost. Tako ima v češčini zob pomen Fruchtkörner, frumentum, fruges, v ruščini zob Körnerfutter. Korenika je zab. idr.; za deblo zab govori serbsk. zob, ktero ne pomenja samo oves, temoč vsako drugo žito, ki se konjem daje mesti prave zobi, in ker so v starem svetu najraje konje pitali z ječmenom, toraj je zab, zob tudi ječmen. „Sabajum“ je toraj = Zabaj, to je pijača iz zabi.“ Ta razlaga Terstenjakova je naravna in razumna, moramo jej priterditi. In ako bi kdo ugovarjal, da „Sabajum“ je pisano s S, v zob pa se čuje z, protistavim mu to, da Hieronim je dal slovanski besedi latinsko obliko, Latinščina pa med s in z nedela razločka, ali bolji rečeno, glasu z (zob, zemlja) celo nima, piše toraj povsodi s. Česar nas Hieronim sam prav lepo poduča v razlaganji Isaia preroka ¹¹⁾. Beseda sabajum = zabaj je po tem takem slovanska beseda. To pa nam je drugi dokaz temu, da Hieronim je dobro umel slovanski, ker je naznanil pomen slovanske besede. Toda samo to, da je umel slovanski, in nič več ne smemo devati v stavek; zakaj že to, da pravi: barbaro sermone (v barbarskem jeziku) cika nekako bolj na Rimljana. Rimljani namreč imenovali so barbare vse, kar ni bilo rimsko, tako tudi Hieron. gotovo nebi zval „barbarski jezik“, ko bi govoril o svojem narodu.

To so sledi Hieronimovega Slovenstva, in menda so vsi, meni vsaj ni pošlo najti jih več od Terstenjaka. Stevilo sicer malo, toda dokazi tehtni ter priče dovelj, da Hieronim je dobro umel slovenski. Ali da bi bil rojen Slovan, tega ne spričajo. Tem nasproti pa se nahaja veliko stavkov, ki skor glasno vpijejo, da Hieronim je bil po rodu Rimljan. Berimo jih nekaj. — V pismu na Augušlina piše Hieronim med drugim tudi: Apud Latinos autem Hilarius Pictaviensis, et Eusebius Vercellensis episcopi Originem et Eusebium transtulerunt. Ep. CXII. ¹²⁾. Eusebi Cezarenski, ki ga je prestavil Verselski Eusebi je bil Arianski krivoverec. Zagovarjaje se proti Vigilanciu, ki mu je očital, da je Origena prestavljal, pravi Hieronim: Če sem prestavil, kar je dobrega, napačne reči pa ali odvergel, ali popraval, ali zamolčal: se li spodobi grajati me, da Latinci dobre reči imajo, slabih pa ne vejo? Če je to pregreha, naj se kara tudi Hilari, ki je prestavil homilije in Joba iz njegovih bukev, to je, iz Gerskega v Latinsko. In nadaljuje: Sit in culpa ejusdem confessionis Vercellensis Eusebius, qui omnium psalmodiarum commentarios haeretici hominis (Cezarenskega Eusebia, arianca) vertit in nostrum eloquium. Ep. LXI. — Tu je razvidno, da Hieronimu je latinski jezik in pa nostrum eloquium (naša govorica) jedno; zakaj ravno pred je naravnost povedal, da je Eusebi latinski prestavljal, in tu imenuje to nostrum eloquium.

¹⁰⁾ Isai. 19. 10. Et erunt irrigua ejus flaccientia, omnes qui faciebant lacunas ad capiendos pisces. Hieron. — In vlažnote se bodo posušile; vsi, ki so jame za ribji lov narejali (bodo žalostni). Ed. Wolf.

¹¹⁾ Ad Isai. 11. 1. Et pro Flore, qui hebraice dicitur Neser, germen transtulerunt ... Sed sciendum, quod hic Neser per Sade literam scribatur, cujus proprietatem et sonum inter z et s latinus sermo non exprimit. Est enim stridulus, et strictis dentibus vix linguae impressione profertur; ex qua etiam Sion urbs scribitur. Da pomenja Hieronimu Sade neki glas, ki je blizu našemu z (zemlja), Gersk. ζ = δ, in bliže nego glasu c, kakor uče hebreisti, smemo soditi potem, ker ima latinščina za c dve čerki (colum, ratio), rekel bi bil toraj „Cijon.“

¹²⁾ Med Latinci sta prevedla škofa Hilari in pa Eusebi Verselski Origena ino Eusebia. — Naj bo kriv te krivoverce tudi Verselski Eusebi, ki je krivoverčeve komentare vseh psalmodiar prevedel na našo govorico.

V istem pismu do Auguština govori sv. oče dalje: Ego enim non tam vetera abolere conatus sum, quae linguae meae hominibus emendata de Graeco in Latinum transtuli, quam ea testimonia, quae a Judaeis praetermissa sunt vel corrupta, proferre in medium. Ibid. ¹³). Sv. oče pravi, da je popravil za svoj narod ter prevedel latinski. Enako se glase te besede: Laudavi Eusebium in ecclesiastica historia, in digestionem temporum, in descriptione sanctae terrae; et haec opuscula in Latinum vertens meae linguae hominibus dedi. Contr. Rufin. I. 11. ¹⁴). Latinski predstavši podal je knjige ljudem svojega jezika, ali svojemu narodu. Kteri narod je tedaj njegovi narod, če ne latinski ali rimski? Iz obeh teh stavkov je videti, da njegovi narod govori latinski.

Nec ex eo quis Latinam linguam angustissimam putet, quod non possit verbum de verbo transferre, quum etiam Graeci pleraque nostra circuitu transferant. Ep. CVI. 2. ¹⁵). — Primerjaje latinski jezik gerškemu imenuje Hieron. latinskega svoj jezik. Ravno tako tudi v teh stavkih: „Ninive in nostra lingua Speciosam sonat. (Naum praef.) Thamar hodie Palmyra nuncupatur, haebraicoque sermone Thamar dicitur, quae in lingua nostra palmam sonat.“ (Com. Ezech. 47.) Besedi „speciosa, palma“ ste latinski besedi, toraj Latinec mora biti tudi, kdor more reči, da se v njegovem jeziku reč imenuje tako.

V pismu do Pomachia beremo: Libros sedecim prophetarum, quos in Latinum de haebreo sermone verti, si legeris et delectari te hoc opere comperero, provocabis nos etiam caetera clausa armario non tenere. Transtuli nuper Job in linguam nostram. Lege eum graecum et latinum, et veterem editionem nostrae translationi compara etc. Ep. XLIX. 4. ¹⁶). — Če Hieronim govori o latinski prestavi prerokov in pristavi, da ima tudi Joba prestavljenega, ter velevala Pamachiu, naj ga bere gerški in latinski in pa primeri Hieronimovo prestavo s staro, kaj družega more biti tista „lingua nostra“ (naša govornica), nego latinski jezik?

Ako smemo soditi po teh pričalnih, kako Hieronim govori o Latinščini, nemoremo si kaj, da nebi priterdeli, jezik ga izdava za Rimca; zakaj Latinščina mu je nostra lingua, nostrum eloquium, Latinci so mu homines meae gentis, meae linguae.

Storimo posnetek cele te rasprave in imeli bomo ob kratkem to: Hieronim je bil rojen med Slovenci in umel njih jezik, po rodu pa je bil Rimljan; morda celo polatinčen Gerk, ker ime njegovo in očetovo je gerške korenine.

Beržkone je bil sin bogatega naselnika rimskega, kakoršnih je bilo po provincijah veliko. Oni so si s kupčijo in pri nabiranju državnih dohodkov veliko premoženja pridobili, kakor v prejšnjih časih equites Romani ino publicani. Da je bil bogatih starišev, vidi se iz tega, da so imeli doma veliko služajev in sicer po rimski šegi; da ga je dal oča v Rim k slovitemu Donatu, ki je bil prvi gramatkar ali učitelj tistega časa (znan razkladatelj Virgilija), in ki je pudočaval ne za malo denarjev; da imenuje nekega bogatega in žlahtnega verstnika, Bonosus po imenu, s katerim je bil odgojen v mladosti in potoval z njim, kakor piše v Ep. III. rekoč: Ecce puer (Bonosus) honestis saeculi nobiscum artibus institutus, cui opes affatim, dignitas apprime inter aequales erat. — Scis, ut ego et ille pariter a tenera infantia ad florentem usque adoleverimus aetatem, ut iidem nos nutricum sinus, iidem amplexus foverint bajulorum; et quum post Romana studia ad Rheni semibarbaras ripas, eodem cibo, pari frueremur hospitio etc. — Da pa je umel slovenski, naravno je čisto; zakaj Hieronim, bistra glava, živel je do 18. leta svoje starosti doma, lahko se je privadil jezika narodovega, med katerim je bival. Saj sta tudi Ciril in Metod naučila se slovenski od naroda okoli Soluna živečega. V tem oziru smemo si ga svojiti Slovenci in Dalmatinci; kajti Panonci so bili Slovenci, Hieron. pa deva dalmatinski in panonski jezik v eno versto, kakor bi bil en narod. (Tistih besed: „Parce Domine, quia Dalmata sum“, v njegovih spisih ni najti, pritaknili so mu jih pozneje, zato se nanje ne moremo opirati.) To pa nevemo, kako bi si ga svojili Hrvatje, ki so prišli še le v 7. veku, Hieronim pa je umerl okoli leta 420.

¹³) Ne da bi bil hotel odpraviti stare stvari, ki sem jih za ljudi mojega jezika popravljene prestavil iz gerškega v latinsko, marveč da bi spravil na svitlo stare dokaze, ktere so judje izpustili ali pa pokvarili.

¹⁴) Hvalil sem Eusebija v cerkveni zgodovini, v verdevanji dob, v popisovanji svete dežele, in te dela latinski prestavlja podal sam je ljudem svojega jezika.

¹⁵) Nekar naj kdo zato ne misli, da je latinski jezik preboren, ker ne more prestaviti od besede do besede, saj tudi Gerki naše večidel z ovinki prestavljajo.

¹⁶) Ako boš bral šestnajstere bukve prerokov, ki sem je prestavil iz hebrejskega na latinsko, ako zvem, da te to delo veseli, naklonil me boš, da ne bom družih reči v skrinji zapertih imel. Prevedel sem nedavno tudi Joba v naš jezik. Beri ga gerški in latinski, in primeri staro izdavo z mojo prestavo.

II.

Pogojni stavki latinski *).

Hypotetični

Hypotetični ali pogojni stavki spadajo h korelativnim stavkom, ki se ozirajo eden na drugega. Tu sta vselej dva stavka (vsaj v mislih) v tesni zvezi med saboj. Eden dodaje pogoj, s katerim se reč godi, drugi izraža to, kar se z onim pogojem godi (pogojeno). Pervi zavek je odivsni stavek, drugi je glavni stavek. — Slovenski imenujemo prvega „Pogojnik“, drugega „Pogojenik“ (ali prvi člen, drugi člen — Vordersatz, Nachsatz). — Razdeliti se dajo v 4 verste ali oblike.

A. Pogojni stavki samostojni.

I. Oblika. K prvi obliki spadajo taki stavki, v katerih se vzeme za pogoj (prvi člen, Vordersatz) kako djanje ali kaki izrek, na primer: Si ita sentis, vehementer erras — če tako misliš (kar je videti iz tvojih besedi), silno se motiš; ali pa tudi, kedar si človek pogoj samo misli, pa nič ne določi je li reč faktična ali ne, ampak le terdi, de nastopi *b* ako velja *a*, na prim.: Si ita sentis, vehementer erras — ako tako misliš, (pa ne vem ali misliš ali ne), silno se motiš. V vseh takih hyp. stavkih je drugi člen (pogojeno, Nachsatz) naravni nasledek prvega, oba sta si med saboj v oski nepremakljivi zvezi. Latinščina rabi tu Indikativ in Imperativ vseh časov, kakor namreč zahtevajo časove razmere djanj. Slovenščina ima za faktičen dogoj če, za domišljeni ako.

Izgledje: *Si vos non tenent foedera vestra, nec nos Hanibalis foedus obligare potest*, — Če vas ne vežejo vaše zaveze, tudi nas nemore vezati Hanibalova zaveza. *Liv. 21. 18. Si quis vestrum suos invisere vult, comeatum do*, — Ako hoče kdo izmed vas svoje obiskati, dam mu popotnico. *Liv. 21. 21. Si nunquam respublica providentiam judicium imploravit, hoc, hoc tempore implorat*, — Če nikdar ni država prosila previdnosti sodnikom, sedaj, sedaj je prosi. *Cic. Flac. 1. Nunquam sero te venisse putabo, si salvus veneris*, — Nikdar mi ne boš prepozno prišel, ako prideš zdrav. *Cic. Fam. 16. 12. Si nulla tibi facta est injuria, sine scelere eum arcusare non potes*, — Če se ti ni zgodila krivica, nemoreš ga tožiti brez pregrehe. *Cic. Caec. 18. Si licet desinere, ego vero libenter desinam*, Ako smem jenjati, prav rad jenjam. *Cic. Mur. 4. Si nihil vos Sullae fortuna movet, vestra moveat*, — Če vas ne gane Sulova osoda, naj vas gane vaša. *Cic. Sull. 28. Nomen tantum regium videbitur repudiatum, res manebit, si unus omnibus reliquis magistratibus imperabit*, — Samo ime kraljevo bode odpravljeno, reč bo ostala, ako bo en uradnik zapovedoval vsem drugim. *Cic. legg. 3. 7. Si te exempla virtutis non movent, nihil unquam movebit; si tanta clades vitam vilem non fecit, nulla faciet*, — Če ne gane toliko izgledov hrabrosti, nič ne bo ganilo; če taka pobitka ne stori življenja nečimernega, nobena ga ne bo. *Liv. 22. 60. Negent, si possunt; Naj tajé če morejo. Cic. Verr. 4. 9. Si paulo altius exordiri et repetere memoiram videbor, ignoscite*; — Če bom bolj globoko pričel in iz zgodovine posnel, oprostite mi. *Cic. Verr. 4. 47.*

Nota. Če se nahajajo stavki s konjunktivom v glavnem stavku, vzrok je temu drugi, in to neoverže pravila. Primeri *Cic. Sest. 24. Si meis incommodis laetabantur, urbis tamen periculo commoverentur*, — Česo se veselili mojih zadreg, morale bi jih ganiti vsaj nevarnosti države. (Konjunktiv je tu kon. potentialis.)

*) Ker slovničarji lat. pogojnih stavkov ne obravnavajo posebej, dasi ravno imajo v oziru časoslovja in naklonov marsikaj lastnega in različnega od drugih verst stavkov, podamo tu celo razpravo iz slovenskega ozira.

II. Oblika. K drugi obliki spadajo tisti stavki, v katerih se vzeme za pogoj reč, ki nima niti objektivne niti subjektivne resničnosti, ter se vselej lahko pridene nasprotje (pa ni, pa ni bilo — povedal bi, ko bi vedel, pa ne vem). Ker ne velja prvi člen, tudi drugi člen, kot nasledek, ne velja; neresnično reč vzememo za pogoj, da pokažemo, da tudi njeni nasledek ni nastopil. — Latinščina rabi tu za sedanjí čas Konjunktiv imperfekti, za pretekli čas Konjunktiv plusquamperfekti, vendar tako, da v oziru časa drugi člen ni odvisen od prvega, ampak čas se ravna po razmeri djanja, kakor namreč djanje spada obeh stavkov ali k sedanjosti (imperf.), ali v preteklost (plusquamperf.), ali pa eno sega v preteklost (plusquamperf.), drugo v sedajnost (imperf.). Slovenščina rabi tu ko bi.

Izgledje: *Non recusare laborum, si mihi ullum tempus tribueretur vacuum*, — Nebi se branil dela, ko bi le kaj prostega časa imel, *Cic. Acad. 1. 3. Nisi vehementius homini minatus essem, tabularum potestas mihi faeta non esset*; Ko bi ne bil bolj žugal temu človeku, nebi se bil polastil zapisnikov. *Cic. Verr. 4. 66. Si duces isti essent secuti milites, hodie captivi in hostium potestate non essent*, — Ko bi bili vojaki ubogali poveljnika, ne bili bi danes jetniki v sovražnikovi oblasti. *Liv. 22. 60. Plura scriberem, si jam putarem libenter te legere posse*, — Več bi ti pisal, ko bi vedel, da moreš brati. *Cic. Fam. 16. 15. Si Catilina in urbe remansisset, dimicandum nobis cum illo fuisset*, — Ko bi bil Kat. ostal v mestu, morala bi se bili z njim bojevati, — *Cic. Cat. 3. 7. Si universa provincia loqui posset, hac voce loqueretur*, — Ko bi mogla govoriti cela provincija, tako bi govorila. *Cic. Cal. 5. Si civis vester Alco pacis conditiones ab Hannibale ad vos retulisset, supercaneum hoc mihi fuisset. Liv. 21. 13. Si Roscius has inimicitias cavere potuisset, viveret*, — Rosci bi še živel, ko bi bil mogel ogniti se neprijaznostim. *Cic. Ro. Am. 6. Si Torquatus Sullam solum accusasset, ego hoc tempore nihil aliud agerem, nissi defenderem*, — Ko bi bil Tor. samega Sula tožil, bi jaz sedaj samo zagovarjal. *Cic. Sull. 12. Ego non defenderem Sullam, si conspirasse arbitrarer. Ibid. 30.*

Nota 1. Včasí se rabi za pretekle reči Imperfekt mesti plusquamperf. prvega člena; taki Imperf. ima zlasti ta pomen, da kaže kako terpežnost ali pa ravnočasnost djanja v odvisnem stavku z unim v glavnem stavku, primeri: *Neque jam Troicis temporibus tantum laudis tribuisset Homerus Ulixi et Nestori, nisi jam tum esset (fuisset) honos eloquentiae*, — Ne bi bil že ob trojanskih časih Homer dal toliko slave Uliisu in Nestoru, ko bi ne bila že takrat zgovernost v časti. *Cic. Br. 10.* (Celi tisti čas je bila zgovernost v časti). *Nec sustinuisent primum clamorem atque impetum Romanorum, ni potentior alius metus a fuga retineret (relinuisset). Liv. 10. 41.* (takrat je strah zadrževal). *Nisi ad cogitatum facinus properaret (properasset), non concilium reliquisset. Cic. Mil. 17. Majores nostri mortuis tam religiosa jura tribuerunt; quod non fecissent, si nihil ad eos pertinere arbitrarentur (arbitrati essent). Cic. Am. 4. 13.* (te misli so bili vedno).

Včasí se rabi Imperf. za pretekle reči v obeh stavih; tu pa se jemlje ozir na takratne okolišine, ne na govorečo osebo, kar bi zahtevalo plusquamperf., post.: *Quod usu non veniebat, de eo si quis legem constitueret (constituisset) non tam prohibere, quam odmonere videretur (visus esset). Cic. T. 9.*

Nota 2. a) Včasí rabi se v glav. stavku Indikativ mesti konjunktiva; ta raba postavi glav. stavek nekako samostojno ter ga loči od pogoja in pa kaže, da nad izidom djanja ni dvometi, na primer: *Praeclare viceramus, nisi spoliatum, inermem, fugientem Lepidus recepisset Antonium*, — slavno smo (bi bili) zmagali, ko ne bi bil Lepid sprejel bežečega Antonia. *Cic. Fam. 12. 10. Deleri totus exercitus potuit (potuisset) si victores fugientes essent persecuti*, — Zaterli so (bi bili) celo armado, ko bi bili zmagovavci podili begune. *Liv. 32. 12. Vincebat auxilio loci paucitas, ni Vejenus in verticem evasisset*, — Zmagala bi bila malenkost, ko ne bi bil Vejenec ušel na hrib. *Liv. 2. 50. Si unum diem morati essetis, moriendum fuit. Liv. 2. 38.*

b) Rabi se Indikativ v glav. stavku mesti Konjunktiva zlasti takrat, kedar izražuje glavni stavek kako dolžnost, ali kar se spodobi, kar mora biti, kar velja sicer obče in zavselej, pa sedaj

ni nastopilo, ker s pogoj ni vresničil. V takih stavkih stopi po Indikativu splošna valjava bolj na svitlo. (*debebat, oportebat, decebat, necesse erat, — dum erat-urus erat itd.*) primeri: *Contumeliis onerasti eum, quem patris loco, si ulla in te pietas esset, colere debebas, —* Zaničeval si onega, ki bi ga imel kakor očeta spoštovati, ko bi imel kaj otročje ljubezni. *Cic. Phil. 2. 38. Quod si Romae Pomejus privatus esset hoc tempore, tamen ad tantum bellum erat mittendus, —* In ko bi Pompej tudi prostak bil v Rimu, vendar je bilo spodobno izvoliti ga za tako vojsko. *Cic. Pomp. 17. Atqui si vere respondere velles, haec erant dicenda, —* Ko bi le htel pravo povedati, to le bi moral reči. *Cic. Fin. 4. 23.*

c) Včasih stoji Indikativ samo na videz mesti Konjunktiva in pravi Konjunktiv je izpuščen in zastopljen v Indik. na primer: *Non solum sequi recusarunt bene monentem, sed obsistere et retinere conati sunt (scil. ac retinuisent), ni strictis gladiis viri fortissimi inertes sumovissent. Liv. 22. 60. Pons sublicius iter paene hostibus dedit (scil. et dedisset), ni unus vir fuisset. Liv. 2. 38.*

III. Oblika. K tretji obliki spadajo stavki, v katerih se vzeme za pogoj domišljeno djanje, ki je samo po sebi mogoče in ki se utegne uresničiti; ako pa nastopi mogoči pogoj, gotovo nastopi tudi njegovi nasledek kot faktična reč, — zato rabi tu Latinščina v prvem členu Konjunktiv, in sicer za sedanje reči *praesentis*, za pretekle prefekti (le redkoma imperf.), v drugem členu je pa Indikativ, in sicer *praesentis* in pa *futuri*, ali Imperativ. Slovenščina ima samo ako z Indikativom po pravilih.

Izgledje: *Habere videtur ista res iniquitatem, si imperare velis, difficultatem si rogare, —* Ta reč je krivična, ako jo vsiliš, težavna ako je prosiš. *Cic. Cat. 4. 4. Si victor Hannibal ad urbem pergit, tum demum te consul ex Africa arcessemus, —* Ako začne zmagavni Hanibal proti mestu iti, takrat še le te bomo iz Afrike poklicali. *Liv. 28. 44. Corpora vestra inviolata servat, si inermes cum binis vestimentis velitis ab Sagunto exire, —* Vaša tela vam varna pusti, ako hočete iti iz Sagunta brez orožja. *Liv. 21. 13. Si ego tibi hoc confitear, tu mihi concedas necesse est Cic. Sull. 24. Suos enim quisque opprimi non patitur, neque si aliter faciat, ullam inter suos habet auctoritatem. Svojih nihče ne pusti zatirati, in ako dela drugače, nima veljave pri domačincih. Caes. b. g. 6. 11. Quae si rejiciamus, illa quoque unde haec nata sunt, rejiciemus, —* Ako zaveržemo to, zavergli bomo tudi njegove vire. *Cic. N. D. 3. 19. Caesar retrahi imperat (Dumnorigem); si vim faciat neque pareat interfici iubet, —* ako bo silo rabil in ne ubogal, ukaže ga ubiti. *Caes. b. g. 5. 7. Innocens, si accusatus sit, absolvi potest, nocens, nisi accusatus fuerit, condemnari non potest. Cic. R. Am. 20. Cui si quis demtis signis Poenos Romanosque ostendat, ignoraturum certum habeo etc. Liv. 21. 44.*

Kedar je govor o preteklih rečeh, ima Imperf. ondi isto veljavo, kakor Praes. za sedanje, vendar so taki stavki redki. Semkaj spadajo: *Nec acie certare Hannibal ausus quia tanta paucitate vix castra, si oppugnarentur, tutari poterat. Liv. 22. 24. Si negotium confici stirpemque hominum sceleratorum interfici vellet, dimittendae erant manus plures; si continere ad signa manipulos vellet, locus ipe erat praesidio barbaris. Caes. b. g. 6. 34.*

IV. Oblika. K četerti obliki spadajo stavki, v katerih se vzeme za pogoj domišljena reč, ki je mogoča pa se ne pove nič o njej, je li resnična ali ni; drugi člen ima terditev, ki je naslonjena na pogoj, ter je popolnoma odvisna od njega, zato se ravna po njem tudi v naklonu. Rabi se ta oblika večidel v izgledih in primerljajih, kjer se jemlje terditvi za podlago reč mogoča. — Latinščina rabi v prvem členu Konjunktiv in sicer k. praes. za sedanje, k. perf. za pretekle reči; v drugem členu Konjunktiv praes. (Kon. potentialis.) Slovenščina ima tu ako bi.

Izgledje: *Quibus (conjuratis) ego si me restitisse dicam, nimium mihi sumam et non sim ferendus, —* Ako bi rekel, da sem se jaz njim vstavil, preveč bi si lastil, in ne bil prenašati. *Cic. Cat. 3. 9. Si ipse in nos mitis Hannibal esse velit, nihil tamen vita nobis opus esse censeamus; —* Ako bi Hanibal sam htel biti nam mil, vendar bi se nam življenje nepotrebno zdelo, če nismo bili

vredni, da nas bili odkupili. *Liv. 22. 59. Quid? si is, qui apud te pecuniam deposuerit, bellum inferat patriae, reddasne depositum?* — Kaj? ako bi vojsko napovedal domovini on, ki je pri tebi denar shranil, bi mu li dal nazaj? *Cic. off. 3. 25. Quid? si tabula una sit, duo naufragi, sibine uterque rapiat, an alter cedat olteri?* — Kaj? ako bi bila ena deska, utopljenca pa dva, ali naj si jo vzame vsaki zasé, ali naj jo pusti drugi drugemu? *Cic. off. 3. 24. Erubescant profecto, si quis iis haec obiciat,* — Gotovo bi zarudeli, ako bi jim kdo to očital. *Liv. 5. 5. Si ad calculos militem respublica vocet, nonne merito dicat: Annua aera habes, annuam operam ede,* — Ako bi država poklicala vojaka na obrajt, bi mu li ne rekla po pravici: imaš plačilo, delaj. *Liv. 5. 4. Quae supplicatio si cum caeteris conferatur, hoc intersit etc.,* — Ako bi primerili to praznovanje z drugimi, razloček je pač ta itd. *Cic. Cat. 3. 6. Si exempli gratia vir bonus Alexandria Rhodum magnum frumenti numerum advexerit, si idem sciat compluris mereatores solvisse naves Alexandria, dicturusne sit id Rodiis, an silentio suum quam plurimo venditurus.* *Cic. off. 3. 12. Si conferam nos cum illis, injuriam nomini Romano faciam,* — ako bi primerjal, delal bi krivico Rimljanom. *Liv. 22. 59.*

Nota. Konjunktiv v glavnem stavku utegne imeti več pomenov, kakor namreč je misel govorečega, včasí je terdiven (potentialen), včasí je terditev izražena v prašavni obliki, včasí je pomišljavaven (deliberativen), včasí pa tudi nastopi futurum mesti Konjunktiva. Postavimo v izgled. *Cic. Off. 3. 23. Quid? si pater fana expilet, indicetne id magistratibus filius?* In kmali potem pravi: *Quid? si patriam prodere conabitur pater, silebitne filius?*

Kedar se rabi v prvem členu Konjunkt. perfekti, ima le ta perfekt nekaki aorističen pomen, enak slovenskim glagolom doveršivnim; primeri pred neveden izgl. *Cic. Off. 3. 12.* Ako bi kdo pripeljal (advexerit) veliko žita, in bi vedel (sciat) da so tudi drugi odjadriili, ali bi povedal to Rodanom? — praesens naznanja djanje terpeče, perfekt pa enokratno in doveršeno, ef. *Si quis paterfamilias liberis suis a servo interfectis, supplicium de servo non sumpserit, utrum clemens an inhumanissimus esse videatur.* *Cat. Cat. 4. 6.*

O pogojnih stavkih sploh opomniti je dalje še to, da nista vselej oba člena ene in iste oblike, ampak k prvemu členu ene nastopi drugi člen kake druge oblike, kakor namreč zahteva subjektivna misel govorečega. Naj večkrat je sklenjen drugi člen I. oblike s prvim III. ali pa IV. oblike. Primeri: *Si Epicurum audiam (IV) de continentia et temperatitia, dicit (I) ille quidem multa multis locis, sed aqua haeret, uti ajunt.* *Cic. Off. 3. 33. Si implacabiles iracundiae sint (III), summa est (I) acerbitas.* *Cic. Q. Fr. 1. 1. Si Lentulus suum nomen fatale ad reipublicae perniciem fore putavit (I), cur ego non laeter (IV) meum consulatum ad salutem prope fatalem exstitisse.* *Cic. Cat. 4. 1.*

II. Pogojni stavki zavisni.

Ako je hypotetični stavek zavisen od drugega stavka, nastopijo nektare spremembe v njem. Tu je gledati na to, ima li stopiti pogojenik (drugi člen) v Infinitiv, ali Konjunktiv, ter po tem je vravnati spremembe. Da bi se natanko razločilo, treba bi bilo vselej vedeti, kakošen bi stavek bil, ko ne bi bil odvisen. To pa ni povsod lahko, zatoraj se tu pravila ne dajo pično utemeljiti. Kar se dá posneti iz izgledov je to:

I. Kedar zahteva vladavni glagol glavnega stavka Infinitiv, tako da ima stopiti Pogojenik (drugi člen) v Infinitiv, ločiti je dvoje:

a) Če stoji glagol vladavni v praesens, futur, perf. abs. stopi Pogojenik v dotični Infinitiv, Pogojujnik pa ostane navadno nespreminjen, to je, ima tisti čas in naklon, kakor bi ga imel, ko bi hypotetični stavek neodvisen bil. — Na primer: *Hoc possum dicere, me satis adeptum fore, si ex tanto beneficio nullum in me ipsum periculum redundaverit.* *Cic. Sull. 9. Si mihi hodie respondere potueris, posse te et illi quoque iudicio non deesse, et officio tuo satisfacere arbitror.* *Cic. Caec. 14. Vos si mihi Caecilium anteposueritis, ego me dignitate superatum non arbitror.* *Id. 22.* — Ti stavki spadajo k I. obliki in imajo v prvem členu Indikativ. — Tako ostane tudi

Konjunktiv v svoji prvotni veljavi, kedar ga pomen oblike zahteva, kot: *Videt, si a quadruplatoribus accusandi voluntas ad spectatos homines translata sit* (perf k. mesti fut. exact.), *se diutius in iudiciis dominari non posse. Cic. Caec. 7. Hoc dico, te si maxime cupias, tamen verum accusatorem esse non posse. Id. 9. Oportet licere populo Romano, si velit, jubere legem. Liv. IV. 5.* Ti stavki spadajo k III. obliki, toraj je Konjunktiv sam na sebi:

Vendar pa včas nastopi Konjunkt. mesti Indikativa, zlasti kedar se govori v smislu družega človeka, post.: *Pro vita hominis nisi vita hominis reddatur, non posse numen divinum placari arbitrantur Galli. Caes. b. g. VI. 16. Onerari Graeci orationem putant, si verborum immutationibus utantur, quas vocant τροπος. Cic. Br. 17.*

b) Če stoji glagol vladavni v praeteritu (imperf. perf. hist.), nastopi sprememba v obeh členih, in sicer tako:

Neodvisno.

Odvizno.

Pogojniki: Praesens, futur je	= imperfekt.
Perfekt, fut. exact.	= plusquamperf.
Pogojeniki: Praesens, futur,	{ infin. praes. — urum esse, fore.
Imperf. (aktiv)	
	{ fore ut, + imperf. akt.
Isto v pasivu	{ — um iri. fore ut, + imperf. pass.
Isto v pasivu	
Plusquamperf. akt.	= — urum fuisse.
„ pass.	= futurum fuisse, ut + imprf. Kon.

Poglejmo si reč na izglelih: *Si ad ea, quae faceres, auctoritas accederet mea, tibi ipsa illa putavi, fore jucundiora. Cic. Att. I. 1. Pontius respondit, si agro Samnitium decederetur, suis legibus deinde Romanum et Samnitium esse victurum. Liv. 9. 4. Ariovistus respondit, si quid ipsi a Caesare opus esset, sese ad eum venturum fuisse. Caes. b. g. 1. 34. Existimabant plerique, nisi eo ipso tempore nuntii quidam de Caesaris victoria essent allati, futurum fuisse, ut amitteretur oppidum. Caes. b. c. 3. 101. Haruspices imperii occasum aporinquare dixerunt, nisi dii immortales suo numine fata flexissent. Cic. Cat. III. 8. Se sperare dixerunt, si illud signum forum, curiamque conspiceret, fore ut, ea consilia illustrarentur. Ibid. Torquatus existimavit, si nostram in accusatime sua familiaritatem violasset, aliquid se de auctoritate nostra posse detrahere. Cic. Sull. 1. Existimavi, si nostri essent Graecis doctrinis eruditi, Graeca potius quam nostra esse lecturos. Cic. Acad. I. 2. Fabricio pollicitus est profuga, si praemium sibi promississet, se, ut clam venisset, sic etiam in Pyrrhi casta rediturum et eum veneno necaturum. Cic. Off. 3. 22. Rebantur, debellatum mox fore, si anniti paululum voluissent. Liv. 23. 13. Caesar magno sibi usui fore arbitrabatur, si mode insulam adisset, et hominum genus perspexisset. Caes. b. g. 4. 20.*

Nota. Nahajajo se pri historikih slučajih, da se vzeme pri preteritu djanje v odvisnem stavku kot ravnočasno, ter rabi praesens; zlasti je ta raba v navadi, kjer je vladavni glagol v praes. hist. Na primer: *Responsum est legatis: Populum Rom injuste facere, si Saguntinos vetustissimae Carthaginiensium societati praeponat. Liv. 21. 11. Herdonius vocabat, si ibi spes non sit, se Volscos concitaturum. Liv. 3. 13. Fama exierat, tribunos, si eo adveniant, in alia turba quiritium subjectos fore consolari imperio. Ibid. 20. Tribuni pronuntiant, si adversus consensum amplissimi ordinis contendat, in vincula se duci eos jussuros. Liv. 4. 26. Imperator Volscus ait, si solvendae obsidionis causa venerit Romanus, se abducturum inde Volscos. Liv. 4. 10.*

II. Kedar je vladavni glagol glav. stavka tak, da zahteva Konjunktiv v odvisnem st. velja za II. obliko hypotetičnih stavkov pravilo: Pogojniki (prvi člen) ostane nespremenjen. Pogojeniki (drugi člen) se spremeni tako: če je

a) vladavni glagol v praes. ali perf.

Neodvisno	Odvizno
imperf.	= imperf. akt. in pass.
plusquamperf.	= { — urus fuerim, futurum fuerit, ut + Kon. imperf.

b) vladavni glagol v praeteritu

imperf.	= — urus essem, pasiv ostane imperf.
plusquamperf. (potuissim)	= { — urus fuerim futurum fuerit, ut + Kon. imperf. particip. perf. + fuerit. — (potuerim).

Izgledje: *Honestum tale est, ut sua pulchritudine esset laudabile, si ignorarent id homines. Cic. Fin. 2. 15. Dic, quidnam facturum fueris, si eo tempore censor fuisses. Liv. 9. 33. Non dubitem, quin Anthistius se praestitutus fuerit acerrimum propugnatorem libertatis, si occasione potuisset occurrere. Cic. Br. 1. 11. Consules interrogati sunt, quid facturum essent, si populus R. eos iterum consules faceret. Liv. 3. 64. Adeo inopia est coactus Hannibal, ut, nisi cum fugae specie abeundum timuisset, Galliam repetiturus fuerit. Liv. 22. 32. Haud dubium fuit, quin, nisi ea mora intervenisset, castra eo die capi potuerint. Liv. 24. 42. In eos versa peditum acies haud doctum fecit, quin, nisi firmata extrema agminis fuissent, ingens in eo saltu accipienda clades fuerit. Liv. 21. 34.*

Pri drugih oblikah veljajo v oziru časoslovja navadna pravila. Le Indikativ I. oblike gre v Konjunktiv, zlasti, ako se govori v zmislu družega človeka. *Post; Mittit, si videatur, ut reddat. Cic. Vesr. IV. 29.* Primeri pa: *Cavendum est, ne, si negligentior fueris, tibi parum consuluisse videaris. Cic. Q. Fr. I. 1.* Tu govori Cicero v lastni osebi. — *Quaerit etiam, si sapiens adulterinos nummos acceperit (IV.) imprudens pro bonis, soluturusne sit eos, si cui debeat (I. solvet ne, si debeat). Cic. Off. 3. 23.* Tu navaja Cicero Hecatonove misli.

III.

Begriff — kako pa slovenski?

Za nemško besedo „Begriff“ se nam je vdomačila beseda „zaumen.“ Kdo jo je prvi rabil, sedaj ne morem zaslediti, če se prav spominjam, prinesla jo je 48ga leta Slovenija, ali pa je Vertovčeva; istega leta sem jo zapisal med neznane in nove besede ter potem rabil, ne porajtaje, je li dobra ali ne. Sedaj so jo začeli grajati; in to po pravici, ker po slovniški res ni izpeljano. Prvi jo je napadel M. v „Novicah“ 1861. 286, iste ugovore ponavlja letošni „Tovars“ str. 56. Navratil v „Glasniku“ 1862. 303, priporoča mesti nje izraz „razumek.“ — Beseda je zaveržena, brez nje pa biti ne moremo, treba je torej vzreti se po drugi. Naj povem, kaj mislim jaz o tem, pa ne da bi hotel svoje misli posiliti komu.

Pervo naj nam je, da obširne besede Begriff v slovenskem ne smemo predstavljati z eno samo besedo. Zakaj slovenski jezik je bolj konkreten ter rabi za razne pomene tudi razne izraze. Skusimo tu nekaj stavkov prevesti, potem bomo videli, če se da prava beseda dobiti za Begriff.

a) So slučajji, v katerih Sloveščina rabi mesti samostavnika pomenu primerne glagole. Kakor v teh: *Man muss die Pietät der nordischen Familienbande kennen, um sich einen Begriff von der Wärme zu machen,*

mit der die Freunde an Stolberg hingen. (Gervin.) — Človek mora poznati rodbinsko ljubezen severnih narodov, da si more misliti, s koliko gorečnostjo so bili vdani prijatli Stolbergu.

Es kommt viel darauf an, was du für Begriffe vom Tribunat hast. (Weber.) — Veliko je na tem, kaj meniš, da je Tribunat, je li ime brez časti, ali je neoskrunljiva oblast.

Von der Macht dieser beiden Staaten kann man sich daraus einen Begriff machen, was die Schriftsteller erzählen etc. — O moči obeh teh držav sodimo po tem, kar nam pripovedujejo zgodovinarji, da so Krotonci šli v vojsko z 100000, Sibariti celo z 300000 vojaki.

Um uns von der Sache einen rechten Begriff machen zu können, müssen wir aus der Geschichte tiefer ausholen (Jäger). — Da bomo to stvar prav razumeli, moramo dalje nazaj v zgodovino seči. — V enakih stavkih nam ni treba iskati za Begriff posebnega izraza.

b) Kedar se rabi „Begriff“ kot slovniski izraz ter izraža to kar „Sinn“, „Bedeutung“ (lat. significatio, vis, potestas), tu se Slovenščini naj bolj pristije beseda „pomen.“ Na primer:

Der Name Sophist hatte in alten Zeiten nicht den gehässigen Begriff, den wir damit verknüpfen. (Grysar.) — Ime Sofist v starih časih ni imelo zaničljivega pomena, ki mu ga sedaj prikladamo. Im Zeitalter des Asconius hat sich der Begriff des Wortes „jurisdictio“ schon geändert. (Idem.) — V Askonjevi dobi se je bil pomen besede „jurisdictio“ že spremenil.

Wenn man einen richtigen Begriff vom Worte „Volk“ hat, so wird man zugeben, dass der Lehrstand als ein Stück des Volkes betrachtet werden kann. (Hasner.) — Kdor prav ume pomen besede „ljudstvo“, priterdil bode, da učiteljstvo je oddelek ljudstva.

Če zadevajo glagoli svoj objekt le deloma, tako da obvlada pomen (ne „zaumen“) deljenja (der Begriff des partitiven) spadajo taki genitivi v versto genitiva razdelnega.

c) Včasih se rabi Begriff za to, da se naznani, kako se o enakih rečeh v raznih dobah misli, ali kako se reči v obče dovezemajo. Tu nam bote služile besedi: smisel misel, ali pa primeren glagol. —

Postavimo: Wenn wir die Komödie der Athener richtig beurtheilen wollen, so müssen wir alle unsere neuern Begriffe von der dramatischen Kunst bei Seite setzen. (Seyffert.) — Ako hočemo o atenski komedi, prav soditi, nismo gledati na dramatično umetnost v sedanjem smislu.

Das Verächtliche der Gesinnung durch körperliche Missgestalt zu versinnlichen, ist auch nach den Begriffen unserer Zeit zweckmässig. (Idem.) — Dušne zlobnosti izražati po telesnih pokvarah je tudi po mislih sedanjega časa primerno.

Nach den damaligen Begriffen hatte die Sache nichts Auffälliges an sich. — Kakor so ljudje takrat o tej reči mislili (umeli), to ni bilo nič izvanrednega.

d) V filozofičnem smislu ima „Begriff“ dve plati. α) Ena je subjektivna, kakor si namreč človek ima znanje, poznanje o kaki stvari, ter jo ume, in sicer tako, da se zave znanja in poznanja. Tu nam bo rabil izraz „razumek“ (lat. notitia, cognitio.) Na primer: Die ersten Begriffe, die sich ein Volk vom göttlichen Wesen macht, dürfen wir nicht nach dem Massstabe unserer erleuchteten Vernunft messen. (Seyf.) Pervih razumkov, ki je ima kaki narod o božanstvu, nismo meriti po naši razsvitljeni pameti. — Die Seele gelangt zum Begriffe von einfachen und unveränderlichen Dingen. (Grysar.) Duša si pridobi razumke (se podviza do —) enotnih in ne spreminljivih reči.

β) Druga je zgolj objektivna. Stvar je sama na sebi kot predmet znanja, poznanja, ume-nja, pa brez ozira na osebo, jo li pozna in ume ali ne. Za ta pomen mi nimamo izraza. Latinščina ima „notio“. Kaj ko bi vzeli besedo „umej“ (morda umek)? Izraz je kratek, nesestavljen, pomenu primeren, kajti umej je predmet umeve (umeti) tvornosti, ali pa njegovi plod. Poskusimo besedo na dveh dotičnih stavkih iz Latinščine: Nec vero fieri ullo modo posse, ut a pueris tot rerum atque tantarum insitas, et quasi consignatas in animis notiones, quas *εἰδωτάς* vocant, haberemus, nisi animus, antequam in corpus intravisset, in rerum cognitione vignet. (Cic. Tusc. I. 24.) — Ne bilo bi mogoče (terdijo Stoiki), da bi imeli že iz mladega vtisnjene in skor v duhu zapisane umeje toliko in tolikošnih reči, ko nebi bili duh imel znanja o rečeh že predno je stopil v telo. — Quum rerum notiones in animis fiant, si aut usu aliquid cognitum sit, aut conjunctione, aut similitudine, aut collatione rationis: hoc quarto, quod extremum

posui, boni notio facta est. Cic. Fin. III. 10. Ker v duhu nastanejo umeji, če se kaj spozna ali po skušnji, ali po strinjenji, ali po podobnosti, ali po primeri razmere: nastal je po tem zadnem načinu umej dobrega.

Te dve besedi: razumek, in umej (umek) ste si jako blizo v pomenu, vendar je pa med njima razloček, zakaj ako se človek polasti in si prilasti objektivni umej, to je potem njegov subjektivni razumek. — Slovenščina, v izrazih tako natančna, bode li sprejela ta razloček? Za to stvar nam je treba stalnega izraza. Če pa ga nimamo domá in ako ne obvelja ta predlog, da bi se sprejel umej, moramo si besedo izposoditi od drugih slavanskih narodov. Rusi imajo ponjatje, Čehi pojem, Hrvatje pojam; našim oblikam se najbolj pristije češki pojem. Toda ta beseda pomenja v svojem bistvu tisti še bolj oski Begriff, kteriga rabi Logika kot „terminus philosophicus“, to je, če se bistveni znamki (Merkmale) kake stvari povzamejo v enojno celoto. (Der Begriff ist die Summe der wesentlichen Merkmale eines Dinges.) Temu pa bi rekli po naše „posnetek“.

V Novomestu, meseca junija 1865.

P. Ladislav Hrovat.

Schul-Nachrichten.

I. Lehrkörper.

Name der Lehrer	Lehrgegenstand	C l a s s e	Wöchentliche Stundenzahl	
			I. Sem.	II. Sem.
P. Bernard Vovk, Director.	Physik	III. (2. Sem.) IV. VII. VIII.	9	11
P. Fulgenz Arko	Latein Geographie und Geschichte	VI. VIII. III.	14	14
P. Burghardt Schwinger	Latein Deutsch Slovenisch	IV. V. IV. IV.	17	17
P. Gratian Ziegler	Deutsch Naturgeschichte	VI. VIII. I. II. III. (1. Sem.) V. VI.	16	14
P. Regalat Stamcar	Latein Deutsch Geographie und Geschichte	III. III. I. II.	15	15
P. Ladislaus Hrovat	Latein Griechisch Slovenisch	VII. V. VI. V.	17	17
P. Rafael Klemenčič	Geographie und Geschichte Philos. Propädeutik	IV. — VIII. VII. VIII.	19	19
P. Ignaz Staudacher	Religion	I. — VIII.	17	17
P. Cajetan Picigas	Latein Deutsch Slovenisch	II. II. V. VII. II.	18	18
P. Stefan Senica	Griechisch Mathematik	III. IV. III. IV.	15	15
P. Gottfried Hlebec	Latein Deutsch Slovenisch Mathematik	I. I. I. II.	16	16
P. Innocenz Gnidovic	Mathematik	I. V. — VIII.	14	14
P. Adolf Kokalj	Griechisch Slovenisch	VII. VIII. VII. VI. — VIII.	17	17

Sämmtliche Lehrer sind Priester der krainisch-croatischen Franziskaner-Ordens-Provinz.

II. Freie Lehrgegenstände.

Italienische Sprache: Zwei Stunden wöchentlich mit 9 Schülern, nach Fornasari-Verce's theoret. - pract. Anleitung. Lehrer: P. Gratian Ziegler.

Gesang: Zwei Abtheilungen. I. Abth. 2 Stunden wöchentlich mit 21 Schülern; II. Abth. 2 Stunden wöchentlich mit 12 Schülern. 16 Schüler, die den täglichen Gesang beim Gottesdienste verrichten, bilden einen Männerchor und haben tägliche Uebungen. Lehrer: P. Innocenc Gnidovic.

III. Statistische Uebersicht der Schüler.

		C l a s s e								Zusammen
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
Oeffentliche Schüler	Am Anfange des Schuljahres eingeschrieben .	46	25	27	25	41	32	19	14	229
	Aus der vorhergehenden Classe traten ein .	—	21	21	21	35	28	17	14	157
	Es wiederholten die Classe	4	1	3	2	1	3	1	—	15
	Von Aussen kamen hiezu	42	3	3	2	5	1	1	—	57
	Abgegangen während des Jahres	3	3	5	1	5	—	2	—	19
	Zugekommen während des Schuljahres . .	—	1	2	—	1	—	—	—	4
	Verblieben am Ende des Schuljahres . . .	43	23	24	24	37	32	17	14	214
Privatschüler		—	—	—	1	—	1	—	—	2
<i>D a r u n t e r s i n d</i>										
Nach der Verschiedenheit der Muttersprache	slovenisch	40	21	23	23	36	31	15	13	202
	croatisch	—	1	1	—	—	1	—	—	3
	deutsch	1	1	—	2	1	1	2	1	9
	italienisch	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Das Schulgeld Zahlende à 6 fl. 30 kr. öst. W.	im I. Semester . .	46	11	6	10	10	6	3	2	94
	im II. Semester . .	11	11	11	6	14	6	5	2	66
Vom Schulgelde Befreite	im I. Semester . .	—	14	21	14	31	26	15	12	133
	im II. Semester . .	32	12	13	20	25	27	12	12	153
Die Aufnahmstaxe à 2 fl. 10 kr. öst. W. Zahlende		42	4	4	2	6	2	1	—	61
Stipendisten		1	—	1	2	1	1	4	3	13

Nach der Religion: Alle römisch - katholisch. — Betrag des Schulgeldes im I. Sem. 592 fl. 20 kr., im II. Sem. 415 fl. 80 kr., mithin im Ganzen 1008 fl. — Betrag der Aufnahmstaxen 128 fl. 1 kr. — Betrag der Stipendien: 1153 fl. 56½ kr. öst. W.

IV. Maturitäts-Prüfungen.

Die Maturitäts-Prüfung im Schuljahre 1864 fand unter der Leitung des Herrn Schulrathes Dr. Anton Jarz den 8., 9. und 10. August Statt. Das Ergebniss derselben ist aus dem folgenden Verzeichnisse zu entnehmen.

Verzeichniss

der Schüler, die sich am Schlusse des Schuljahres 1864 der Maturitäts-Prüfung unterzogen haben:

Post-Nr.	N a m e	Vaterland	Geburtsort	Alter	N o t e	Künftiger Beruf
1	Buttler Josef	Krain	Neustadtl	20	reif	Buchhaltung
2	Derganc Anton	Krain	St. Michael	20	reif	Theologie
3	Dular Johann	Krain	Neustadtl	20	reif mit Auszeichnung	Medicin
4	Gorenec Alois	Krain	St. Ruprecht	21	reif	Jus
5	Knaflič Jacob	Krain	Gorje	23	reif	Theologie
6	Ljubič Franz	Krain	Beršlin	19	reif	Medicin
7	Nachtigall Raimund	Krain	Žuženberk	20	reif	Jus
8	Narobe Johann	Krain	Terzina	22	reif	Theologie
9	Oražan Josef	Krain	Landstrass	23	reif	Post
10	Petric Johann	Krain	Suhor	20	nicht reif	—
11	Potokar Josef	Krain	Nassenfuss	19	nicht reif	—
12	Pregelj Valentin	Küstenland	St. Lucia	24	reif	Theologie
13	Schwinger Raimund	Krain	St. Barthelmä	18	reif	Jus
14	Skaberne Franz	Krain	Neustadtl	18	reif	Jus
15	Stamcar Johann	Krain	Neustadtl	22	reif	Theologie
16	Zajec Johann	Krain	Soderšica	21	reif	Jus
17	Lauridon Victor	Krain	Metlika	24	reif	Medicin
18	Pleskovič Johann	Krain	Nassenfuss	21	nicht reif	—
19	Prašnikar Franz	Krain	Mekine	18	nicht reif	—
20	Urbas Wilhelm	Krain	Laibach	33	reif	Philosophie
21	Wassitsch Franz	Krain	Skarlevo	19	nicht reif	—

Von 1 — 16 sind öffentliche, von 17 — 21 externe Schüler.

Die schriftlichen Prüfungen der diessjährigen Maturitäts-Prüfung fanden am 19., 20., 22. und 23. Juli Statt; der mündliche Theil der Prüfung wird am 3., 4. und 5. August vorgenommen werden.

V. Themen,

gegeben den Schülern des Obergymnasiums.

a. Deutsche.

VIII. Classe.

1. Kann auch der Gymnasiast zum guten Rufe der Anstalt, die er besucht, beitragen? (Rede.) —
2. Der Gottesacker hat nichts Schauerliches. — 3. Wohin führt die Sucht, in Gesellschaften durch Unterhaltung zu glänzen. — 4. Warum heissen Schlaf und Tod leibliche Brüder. — 5. Werth des Umganges mit wahren Freunden. — 6. Welchen Einfluss soll die wahre Vaterlandsliebe auf das Verhalten der studirenden Jugend üben? — 7. Welches sind die nothwendigsten Eigenschaften eines Schülers, der sein Ziel erreichen will. (Abhandlung.) — 8. Die Folgen der Nachlässigkeit in den Studien. — 9. Woher kommt es, dass die Verdienste grosser Männer oft erst nach dem Tode anerkannt werden? — 10. Wie kann man sich der Anstalt dankbar erweisen, der man den grössten Theil seiner Bildung verdankt? (Abhandlung.) — 11. Begründung des Satzes: ein studirender Jüngling ohne Talent, Herz, Ausdauer und religiöse Gesinnung ist ein wahres Unkraut der Schule. — 12. Rückblick auf die Erlebnisse und Ereignisse meiner vollendeten Gymnasial-Laufbahn. — 13. Der Studirende soll über die Bildung des Verstandes die Veredlung des Herzens nicht verabsäumen (für die Maturitäts-Prüfung).

VII. Classe.

1. Welche sind die ältesten Denkmäler der deutschen Sprache, und wie charakterisiren sich dieselben in Bezug auf Inhalt und Form. — 2. Ueber das Wesen und Charakter der Epöe. — 3. Gedanken und Empfindungen eines aus der Fremde heimgekehrten Sohnes beim Besuche der Grabstätte seines innigstgeliebten Vaters. — 4. Begriffsentwicklung des Epos und dessen Verhältniss zur Lyrik und Drama. — 5. Nothwendigkeit weiser Zeitverwendung, namentlich in den Jugendjahren. — 6. Welches sind die Bande, die uns an unser theures Vaterland knüpfen. — 7. Opizen's Verdienste auf dem Gebiete der deutschen Poesie. — 8. Um welche Punkte drehete sich hauptsächlich der Streit der Leipziger mit den Zürchern, und warum unterlag Gottsched in diesem literarischen Kampfe. — 9. Herder's Wirksamkeit auf dem Gebiete der Literatur. — 10. Gedankengang des ersten Auftritts, Act I., aus dem Schauspiele „Iphigenie auf Tauris“ nach Goethe. — 11. Welche Beweggründe sollen den Gymnasiasten bestimmen, sich mit überwiegender Vorliebe dem Studium seiner Muttersprache zu widmen? — 12. Gedankengang der Ciceronianischen Rede: *de imperio Cn. Pompeji sive de lege Manilia*. — 13. Wie hat Schiller in seinen Romanzen die Macht des Gesanges zur Anschauung gebracht, und welche Verschiedenheit zeigen dieselben in Bezug auf Vers- und Strophenbau?

VI. Classe.

1. Der Gymnasial-Schüler, wie er sein soll. — 2. Ein Schüler warnt seinen Freund vor böser Gesellschaft und lehrt ihn durch ein Beispiel, wie nachtheilig und gefährlich diese sein kann. — 3. Beschreibung der Unannehmlichkeiten, welche der Winter für den studirenden Jüngling bringt. — 4. Gefühle und Gedanken beim Eintritt des Neujahres. — 5. Ueber die Ursache der Langweile und die Mittel dagegen. (Briefform.) — 6. Blicke um dich, o Mensch, und du siehst Wunder, blicke in dich, und du siehst das grösste. — 7. Welche nachtheiligen physischen und moralischen Folgen hat für Studirende der unerlaubte Besuch der Gasthäuser? — 8. Was hat der Genuss der freien Natur vor andern Genüssen voraus. (Abhandlung.) — 9. Vergleich einer Biene mit dem Studirenden. — 10. Ueber den Nutzen, welchen der Umgang mit guten Büchern gewährt. — 11. Ueber die Folgen des Untleisses eines Studirenden. — 12. Wie macht es der fleissige Student, dass er nie mit seinen Lectionen im Rückstand bleibt? (Gesprächform.)

V. Classe.

1. Ueber das Wesen des Reims und dessen Eintheilung. — 2. Gedanken und Empfindungen bei der aufmerksamen Betrachtung einer historisch merkwürdigen Schlossruine. — 3. Aehnlichkeiten und Unterschiede zwischen den drei Grundformen der Poesie. — 4. Wesen und Inhalt des komischen Epos. — 5. Der traurige Sohn. — 6. Des Himmels Fügung. — 7. *Ferro nocentius aurum*. Ovid. Metamorph. — 8. Der Anblick der

Tugend bekehrt den Bösewicht. — 9. Gedankengang der Klopstock'schen Ode „der Lehrling der Griechen.“ — 10. Friedrich Barbarossa, deutscher Kaiser. (Geograph. Skizze.) — 11. Antwort eines studirenden Sohnes auf die Frage seines Vaters: welche Fortschritte er bisher in den Studien gemacht habe. (Briefform.) — 12. Welchen Nutzen gewährt dem Gymnasiasten das Studium der anticlassischen Sprachen?

b. Slovenske.

VIII. razreda.

1. Govor pri blagoslavljenju zvonov (po Schiller's Glocke). — 2. Naloga Kristusove cerkve. — 3. Kako karakteriza Sokrat svoje perve tožnike? (Po Platonu.) — 4. Ktera lepih umetnosti ima prednost pred družimi? — 5. Dve poti peljete človeka h kreposti; delaje jo doseže srečni, terpe nesrečni. — 6. Zakaj se učimo Staroslovansko? — 7. Ali so besede Tertullianove: „Sanguis martyrum est semen christianorum“ resnične? — 8. Skopuh in zapravljivec (primera). — 9. Kakšne zasluge si je Konstantin Veliki za keršansko cerkev pridobil? — 10. Nar krajša pot do visokosti je pot ponižnosti. — 11. O fortunatos, sua si bona norint, agricolae! — 12. Karakteristika Kira mlajšega po Ksenofontu. — 13. Kaj je pospešilo hitre zmage Arabov pod Mahomedovimi nasledniki in njih naselitve v Evropi? (Za maturo.) — 14. Ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπέναι. (Apol. Socr. 33. Govorna razhodu.)

VII. razreda.

1. Šolske postave so mladenču dobrota ne sila. — 2. Zdihljeji slepega (samogovor). — 3. Zdihljeji gluhega (samogovor). — 4. Nravna moč je večja od telesne. — 5. Φιλότιμος — častiljubni — častilakomni. (Primera.) — 6. Kakšen vpliv ima podnebje na človeka? — 7. Kako Sokrat Aristodemu dokazuje, da so bogovi? (Po Ksenofontu.) — 8. Imperare sibi maximum imperium est. (Seneca ep. 113.) — 9. Kako se razločuje keršauska nrava od filozofične? — 10. Vzroki in nasledki križarskih vojsk. — 11. Kaj namerava Demosten v olintiskih govorih? — 12. Tergovanje pospešuje omiko. — 13. Treba je človeku nauka in izobraženja.

VI. razreda.

1. Misel, da si človek, naj te ponižuje in povikšuje. — 2. Kteri rimski kralj si je narvečje zasluge pridobil in zakaj? — 3. Ktere glagole imenujemo doversivne, ktere nedoversivne? Kako se razdele prvi, kako drugi? Kterih naklonov manjka unim, katerih tem? (Z izgledi.) — 4. Nulla honesta avaritia nisi temporis. — 5. Kakšne prednosti ima Evropa pred družimi deli sveta? — 6. Basen, iz ktere se povzame navk: Concordia res parvae crescunt. — 7. Kaj se zamore človek od zival včiti? — 8. Da je Bog, uči nas narava. — 9. Kaj koristi marljivo branje životopisov slavnih mož? — 10. Reka, podoba človeškega življenja. — 11. Kakšno moč imajo izgledi ali verba movent, exempla trahunt. — 12. Kako skerbe sedanji domoljubje za narodovo omiko? — 13. Vednost nar boljši zaklad.

V. razreda.

1. Popis rojstne fare (zlastni ozir na imena vasi, voda, gora, njiv). — 2. Prevod iz Livia III. 18.—3. Kaka národna pravlica, ali kaka povest. — 4. Vpliv gerške zemlje na gerški narod. (Po zgodovini.) — 5. 21 izgledov za sklanjanje samostavnikov. — 6. Kyros, persianski kralj. (Po zgodovini.) — 7. Izgledi za dual. — 8. Periklej. (Po zgodovini.) — 9. Kdaj ni subjekt v Nominativu? (Slovniška razprava.) — 10. Zakon nature je tak, da iz malega zraste veliko. Kos. (Obernjeno na šolsko mladino.) — 11. „Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ (Dokazi iz zgodovine.) — 12. Pismo koncu šolskega leta.

VI. Zuwachs an Lehrmitteln.

A. Lehrerbibliothek.

Angeschafft wurden: Römische Geschichte von Peter, 3 Bde. — Hellas von Curtius. — Flexion des deutschen Adjections von Mayer. — Griechische Alterthümer von Shoeman, 2 Bde. — Lexicon palaeo-slovenicum IV. V. von Miklosich. — Südslavische Literatur von Šafarik — Slovenische Literatur von Klun. — Süffles Stilübungen. — Latein. Aufgaben von Schulz. — Assmann's Geschichte. — Oesterr. Geschichte für das Volk, Bde. 1., 6., 11. — Charakteristiken von Pütz, 2 Bde. — Historische Darstellungen von Pütz, 3 Bde.

Vom h. k. k. Staatsministerium wurden gnädigst verabfolgt: Zeitschrift für die österr. Gymnasien. — Oesterr. Bericht über die internationale Ausstellung in London 1862. — Mittheilungen aus dem Gebiete der Statistik. 11. Jahrgang, 3. Heft. — Statistisches Jahrbuch der österr. Monarchie für das Jahr 1863. — Tafel zur Statistik, 2 Hefte.

Von der h. k. k. Landesregierung: Verordnungen für das Herzogthum Krain. — Das Alter der Erde. — Zwölf Fragmente über Geologie. — Der Karst, von Marenzi, in duplo.

Oesterreichische Wochenschrift für Kunst, Wissenschaft und öffentl. Leben, 4. Bd., vom Herrn Landesgerichts-Präsidenten Josef Ritter v. Scheuchenstuel.

Lehrbuch der allgemeinen Geschichte für Ober-Gymnasien von Gindely, 3 Bde. — Uebungsbuch zum Uebersetzen aus dem Deutschen und Lateinischen in's Griechische von Schenkl. — Illustrierte Naturgeschichte des Thierreiches von Pokorny, von der löbl. Buchhandlung des Herrn Friedrich Tempsky in Prag.

Samuel Schilling's Grundriss der Naturgeschichte des Thier-, Pflanzen- und Mineralreichs, 2 Bde., von der löbl. Buchhandlung des Herrn Ferdinand Hirt in Breslau.

B. Schüler - Bibliothek.

Aus den Aufnahms-Taxen wurde angeschafft: Ein Tellurium mit Uhrwerk. — Eine Relief-Karte von Palästina. — Der hohe Norden. — Die Tropenwelt. — Die Unterwelt mit ihren Schätzen und Wundern. — Die Inseln des grossen Oceanus. — Gott in der Natur oder die Einheit der Schöpfung von Hartwig. — Das heutige Mexiko von Armin. — Ein Glückswechsel von Audeval. — Kaiser Carl V. von Guntram. — Die Sonne von Carl. — Der Papst und die modernen Ideen. — Die Sklaverei in den Südstaaten Amerikas. — Kampf und Sieg der morgen- und abendländischen Kirchen von Svetschin. — Aufklärung, Fortschritt und Freiheit, oder die wahre Bekehrung. — Krone des christlichen Jahres von Abelly. — Jude und Christ von Hermann. — Prinz Eugen v. Savoyen von Reym. — Die letzten Lebenstage Jesu von Langen. — Besuch bei Sem, Kam, Jafet. — Die hl. Elisabeth von Stolz. — Parabeln von Bonaventura. — Anfänge der Menschenwelt von Veith. — Novellen von Diefenbach. — Die Türkennoth im 15. Jahrhunderte von Haselbach. — Reisen in den vereinigten Staaten, Canada, Mexiko, von Müller. — Jugenderinnerungen von Bruté. — Heiligenglöcklein von Hungari. — Lebenserinnerungen von Carus. — Historische Novellen. — Barbarossa von Volander. — Persien von Polak. — Drei Erzählungen von Bourdon. — Die Prinzenschule von Brunner. — Kalista von Newmann. — Vom P. Aemilian Stukelj Schmitt griechisch-deutsches Wörterbuch. — Vom P. Gratian Ziegler, Novice, Jahrgang 22. — Das Nibelungenlied von Franz Schweiger.

C. Physikalisches Kabinet.

Von den mit h. k. k. Landesregierungs-Erlässen vom 31. Jänner, Z. 883, und 1. Juli 1865, Z. 6906, aus dem krain. Studienfonde bewilligten 150 fl. wurde angeschafft: Ein Gasometer aus Glas. — Sechs tubulirte Retorten. — Eine Vorrichtung für Refraction und Reflexion des Lichtes. — Hygrometer nach Daniell, Geschenk.

D. Naturhistorisches Kabinet.

Dieses erhielt einen Zuwachs von 41 zoologischen und 280 mineralogischen Objecten, theils angeschafft, theils Geschenke der Herren Franz Xav. Jelovšek und Josef Žagar, Canonici; Mathias Kuhel, Vicar des hochw. hiesigen Capitels; Schuller, Bezirksvorsteher; Franz Langer Edler v. Podgora; Anton Vinc. Smola, Gutsbesitzer; Vincenz Marin, Handelsmann; Wagner Josef, k. k. Kreisgerichts-Offizial.

Die Münzsammlung erhielt einen Zuwachs von 15 silbernen und 20 kupfernen Münzen.

Für die hier dargelegte Vermehrung der Lehrmittel wird allen Herren Gönnern und Wohlthätern der Anstalt vom Lehrkörper der aufrichtigste und wärmste Dank mit der Bitte um fernere gefällige Beiträge abgestattet.

VII. Gymnasial-Unterstützungsfond,

gegründet vom hochw. Herrn Bartholomäus Arco, Ritter des Franz-Josef-Ordens, inful. Probst, Dechant und Stadtpfarrer, aus Anlass der erfreulichen Geburt des kaiserl. Kronprinzen Rudolf.

In diesem Jahre sind 85 fl. 40 kr. eingegangen: Geschenke des P. T. Herrn Bartholomäus Arco; der Herren Canonici Franz Xav. Jelovšek, Josef Žagar, Andreas Meterz, Matthäus Svetličič; der Herren Pfarrer Johann

Verščaj, Valentin Sežun, Johann Bačnik, Kaspar Martinc, Jacob Scala, Jacob Jerin, Josef Rome, Stefan Turk, Josef Orešnik; des Herrn Josef Ritter v. Scheuchenstuel, k. k. Landesgerichts-Präsident; des Herrn Frass, k. k. Staatsanwalt; der Herren Kreisgerichts-Räthe: Anton Gerčar und Raimund Zhuber; des Herrn Josef Ekel, k. k. Bezirks-Vorsteher; des Herrn Josef Wagner, k. k. Kreis-Commissär; der Herren k. k. Bezirksamts-Kanzlisten Johann, Nekermann und Anton Sajc; des Herrn Josef Rosina, k. k. Hof- und Gerichts-Advokat; des Herrn Franz Ipavitz, k. k. Kreis-Wundarzt. — An Interessen von Obligationen 32 fl. 60 kr.

Ausgegeben wurde für eine siebenbürgische Grundentlastungs-Obligation 72 fl. und an Unterstützung armer Studenten 57 fl. 52 kr.

Indem die Direction den edlen Wohlthätern und Jugendfreunden den ergebensten Dank abstattet, bittet sie um fernere grossmüthige Unterstützung und hofft, dass sich die Schüler der empfangenen Wohlthaten durch gesittete Aufführung, Fleiss und guten Fortgang würdig und dankbar beweisen werden.

VIII. Erlässe und Verordnungen der hohen vorgesetzten Behörden.

H. k. k. St. M. E. vom 30. August 1864, Z. 6682 C. U. (Land. Reg. vom 10. September, Z. 9637), verordnet, dass die Anträge der von einer bestimmten Lehranstalt beantragten Lehrbücher wenigstens drei Monate vor dem Schlusse des Schuljahres bei der k. k. Schulbehörde zur Vorlage gebracht werden.

H. k. k. St. M. E. vom 12. September, Z. 6331 C. U. (Land. Reg. vom 6. October, Z. 10067), bewilliget, dass den aus der Octava zum Militär Assentirten unter friedlichen Verhältnissen ein Einjähriger Urlaub ertheilt werden darf.

H. k. k. St. M. E. vom 22. October, Z. 9802 C. U. (Land. Reg. vom 7. November, Z. 11825), betreffend die Veranstaltung von Feierlichkeiten für Directoren und Lehrer von Seite der Schüler, sowie die Theilnahme der Schüler an Vereinen, welche von Nichtschülern gegründet werden.

H. k. k. St. M. E. vom 30. November, Z. 10545 C. U. (Land. Reg. vom 27. December, Z. 13942), betreffend das Studiren der Ungarn an evangelischen Lehranstalten.

H. k. k. St. M. E. vom 24. März 1865, Z. 989 C. U. (Land. Reg. vom 7. April, Z. 3982), betreffend den katholischen Religions-Unterricht an den Gymnasien.

H. k. k. St. M. E. vom 4. Mai, Z. 3325 C. U. (Land. Reg. vom 18. Mai, Z. 5645), verordnet, dass die Maturitäts-Prüfungen mit der ersten Hälfte des ersten Ferialmonates zum Abschlusse zu bringen sind.

Als zulässig zum Lehrgebrauche sind durch Erlässe des h. k. k. Staatsministeriums folgende Bücher erklärt worden:

1. Lehrbuch der allgemeinen Geschichte für Ober-Gymnasien, 3. Bd., von Dr. Gindely. Prag, Bellmann.
2. Lateinische Schulgrammatik für die unteren Classen von Siberti, neu bearbeitet und für die mittleren Classen erweitert von Dr. Meirino. Bonn, T. Habicht.
3. Uebungen zur latein. Grammatik für die mittleren Classen von Dr. Meirino. Bonn, T. Habicht.
4. Latein. Grammatik für die mittleren und oberen Classen von Dr. Meirino. Bonn, T. Habicht.
5. Atlas mit Text für die erste Stufe des geographischen Unterrichtes von Steinhauser. Wien, Artaria et Comp.

IX. Zur Chronik des Gymnasiums.

Den 2. October wurde das Schuljahr 1865 mit dem heil. Geistamte eröffnet, und den 3. begann der Unterricht.

Am 4. October war feierlicher Gottesdienst aus Anlass des Allerhöchsten Namens-Festes Sr. Majestät des Kaisers Franz Josef I.

Mit h. k. k. Landesregierungs-Erlasse vom 7. November 1864, Z. 11825, wird der erpriesslichen Wirksamkeit des Lehrkörpers im Jahre 1864 die verdiente Anerkennung ausgedrückt. Ebenso mit h. k. k. Landesregierungs-Erlasse vom 20. März 1865, Z. 3041, bezüglich des ersten Semesters 1865.

Der hochwürdigste Fürstbischof Bartholomäus hat den P. Ignaz Staudacher mit Erlass vom 2. März l. J., Z. 262, zum wirklichen Katecheten am hiesigen k. k. Gymnasium bestellt.

Den 17. Jänner starb Felix Jevnikar, Schüler der II. Classe, ein hoffnungsvoller Jüngling, bei seinen Eltern in Žuženberk. Friede seiner Asche!

Vom 20. — 24. Februar inspicierte der k. k. Schulrath und Gymnasial-Inspector Dr. Anton Jarz die Lehranstalt.

Am 25. Februar wurde das I. Semester mit einer gesungenen heil. Messe und Vertheilung der Zeugnisse geschlossen; das II. begann den 3. März.

Dem vormittägigen Unterrichte ging täglich das heil. Messopfer, das die Gymnasial-Jugend begleitete, voraus. An Sonn- und Feiertagen wurde die Exhorte um halb 8 Uhr und die gesungene heil. Messe um 8 Uhr abgehalten. Die Kirchenlieder und latein. Messen, die recht gut aufgeführt wurden, übte der Gymnasial-Lehrer und Organist P. Innocenz Gnidovic mit der Gymnasial-Jugend ein.

Die heil. Sacramente der Busse und des Altars empfangen die Schüler fünf Mal: im Anfange, im Jänner, im März, im Mai und am Schlusse des Schuljahres.

Die dreitägigen Andachts-Uebungen wurden, statt wie gewöhnlich in der Charwoche, den 7., 8. und 9. März in herkömmlicher Weise begangen.

Mit dem Lehrkörper wohnte die Gymnasial-Jugend den feierlichen Processionen an den Festtagen des heil. Marcus, des heil. Florian, an den Tagen der Bittwoche und an dem Frohnleichnams-Feste bei.

Vom 3. — 24. Juli wurden die schriftlichen und mündlichen Versetz-Prüfungen abgehalten.

Am 30. Juli wurde das Schuljahr mit einem Dankamte geschlossen, worauf im Gymnasial-Saale eine slovenische und deutsche Rede, Gesang, Vertheilung der Prämien, Zeugnisse und Programme an die Schüler folgte.

Das Schuljahr 1866 wird am 1. October mit dem heil. Geistamte eröffnet.

Die Aufnahme in das Gymnasium findet am 28., 29. und 30. September, Vormittag von 8—12 Uhr, Statt. Die Schüler sind von den Eltern oder deren Stellvertretern vorzuführen, und haben, wenn sie neu eintreten, den Taufschein und das letzte Studien-Zeugniß vorzuweisen, und die Aufnahme-Taxe von 2 fl. 10 kr. für die Gymnasial-Lehrmittel zu erlegen.

X. Namens-Verzeichniss

der Gymnasial-Schüler in ihrer Rangordnung am Schlusse des Schuljahres 1865:

VIII. Classe.

Lichtnegel Josef aus Wien.

Jelenec Alois aus Beršlin.

Kristof Rudolf aus Černomelj.

Schweiger Franz aus Černomelj.

Derganec Jacob aus Semič.

Basaj Johann aus Bernik.

Vidic Franz aus Laibach.

Lušin Anton aus Ribnica.

Kalan Jacob aus Radovica.

Roblek Andreas aus Račah.

Koren Ignaz aus St. Ruprecht.

Valentinčič Ignaz aus St. Marein.

Lapajne Johann aus Krainburg.

Bozja Josef aus Podgorica.

VII. Classe.

Trenz Ferdinand aus St. Barthelmä.

Böhm August aus Grič.

Jančigar Carl aus Žuženberk.

Linhart Wilhelm aus Losensteinleiten.

Gandini Weikhard aus Bischoflack.

Piskar Franz aus Gurkfeld.

Kastelec Johann aus Neumarktl.

Podboj Anton aus Ribnica.

Röthel Mathias aus Nesselthal.

Šobar Michael aus Toplice.

Roblek Conrad aus Litija.

Stariha Johann aus Semič.

Vončina Philipp aus Unter-Idria.

Varl Thomas aus Kropa.

Dolenc Jacob aus Weixelberg.

Rakoše Josef aus Toplice, seit Mai krank.

VI. Classe.

Šular Franz aus Mirna.
 Komlanec Johann aus St. Kantian.
 Kramarič Martin aus Radovica.
 Steklasa Johann aus St. Ruprecht.
 Kutil Josef aus Neustadtl.
 Marešič Franz aus Landstrass.
 Šalehar Ignaz aus St. Ruprecht.
 Pazlar Mathias aus Grad.
 Tromte Anton aus St. Kantian.
 Plevanič Johann aus Leskovec.
 Hrovat Johann aus Tuhin.
 Hotujec Georg aus Adlešče.
 Rostahar Johann aus Leskovec.
 Vovk Johann aus Weixelberg.
 Skrajnar Mathias aus Ribnica.
 Šivec Johann R. aus Laibach.

Benigar Andreas R. aus Ternovo.
 Bukovec Franz aus Soteska.
 Gorše Josef aus Toplice.
 Hrovat Andreas aus Begne.
 Burež Franz aus Žuženberk.
 Mervec Johann aus Vodice.
 Ferlin Ignaz aus Zagrac.
 Kaplar Franz aus St. Kantian.
 Stepic Anton aus Trebnje.
 Šušljaj Sigmund R. aus Žakanje.
 Šenica Johann aus Toplice.
 Jenič Johann R. aus Mehovo.
 Gorec Franz aus St. Veit.
 Sitar Anton aus Toplice.
 Sever Otmar aus Landstrass.
 v. Rus Edwin aus Moravče.

V. Classe.

Ritter v. Scheuchenstuel Josef aus Laibach.
 König Georg aus Altlack.
 Golja Ludwig aus Metlika.
 Hrovat Johann aus St. Lorenz.
 Kinski Johann aus Neustadtl.
 Bavdek Johann aus St. Marein.
 Ivanetič Franz aus Neumarktl.
 Pajek Anton aus Weixelberg.
 Koprivec Anton aus Kopanje.
 Jereb Johann aus Landstrass.
 Detela Ignaz R. aus Zagor.
 Erjavec Anton aus Zatična.
 Gomilšek Josef aus Leskovec.
 Reich Heinrich aus Neustadtl.
 Venedig Maximilian aus Landstrass.
 Bahovec Josef aus Žalnja.
 Horvat Mathias aus Adlešče.
 Zajec Anselm aus Soderšica.
 Rosina Josef aus Neustadtl.

Grivec Johann aus Ajdovica.
 Jevnikar Ignaz aus Žuženberk.
 Pogačnik Josef aus Breznica.
 Jančar Franz aus St. Kantian.
 Gregorec Anton aus St. Andrä.
 Vanič Franz aus Gurkfeld.
 Stukelj Josef R. aus Semič.
 Bartel Josef aus Mirnapeč.
 Paulesič Mathias aus Vinica.
 Muren Josef aus Stopiče.
 Bevec Johann aus Neustadtl.
 Jeruc Josef aus St. Kantian.
 Kuralt Franz aus Mengiš.
 Gangel Friedrich aus Metlika.
 Medic Albert R. aus Laibach.
 Simonič Johann aus Černomelj.
 Jakše Johann aus Toplice.
 Lauriha Jacob aus Dolina.

IV. Classe.

Molek Martin aus Hine.
 Komlanec Johann aus Bučka.
 Wohinc Sigmund aus St. Kantian.
 Mikoli Franz aus Metlika.
 Zupan Martin aus Dole.
 Ramor Alois aus Ig.
 Jančar Matthäus aus Polica.
 Ambrožič Franz aus Želesnike.
 Germ Franz aus Neustadtl.
 Strah Josef aus St. Kreuz.
 Linhart Hermann R. aus Losensteinleiten.
 Adlešič Georg aus Adlešče.

Stergar Stanislaus aus St. Barthelmä.
 Stermole Franz aus Zatična.
 Vidic Theodor aus Neustadtl.
 Koršič Michael aus Salcano.
 Kastelec Johann aus Žalnja.
 Peče Leopold aus Trebnje.
 Skedelj Franz aus St. Michael.
 Schrey Josef Edl. v. Redlwerth aus Görz.
 Sottner Franz aus St. Michael.
 Kersnik Johann aus Neustadtl.
 Premru Franz aus Radmannsdorf.
 Kisel Wendelin aus Neustadtl.

III. Classe.

Haus Anton aus Tomin.
Šufraj Daniel aus Žakanje.
Kotnik Franz aus Trebelno.
Mahor Johann aus St. Paul.
Omahen Gustav aus Zatična.
Koprivec Josef aus St. Veit.
Jošt Josef aus Neustadtl.
Ilec Johann R. aus Ribnica.
Ogrinec Josef aus Lajbach.
Gerzin Mathias aus Černomelj.
Klein Johann aus St. Michael.
Lapajne Edmund aus Krainburg.

Zhuber v. Okrog Emil aus Litija.
Gapp v. Tamberburg Johann aus Neustadtl.
Kastelec Johann R. aus Metlika.
Trenc Franz aus St. Barthelmä.
Ipavec Theobald aus Neustadtl.
Šusteršič Franz aus Toplice.
Mayr Franz aus Neustadtl.
Rodešič Alois aus Studenice.
Požnenl Anton aus Černiverh.
Trajc Vencel aus Gottschee.
Rifelj Michael aus St. Peter.

II. Classe.

Modic Mathias aus Lašče.
Mencin Mathias aus St. Kantian.
Mahorčič Johann aus Neustadtl.
Klemenčič Ignaz aus Trebnje.
Černič Nicolaus aus Brod.
Darovec Franz aus Ločna.
Prus Marcus aus Metlika.
Koncilja Franz aus Žuženberk.
Taučar Franz aus Idrija.
Smola Albin aus St. Michael.
Pfefferer Adolf aus Nassenfuss.
Plantan Johann aus Gottschee.

Zhuber v. Okrog Amon aus Laibach.
Skaberne Eduard aus Neustadtl.
Raktelj Josef R. aus Ribnica.
Kastelec Franz aus Semič.
Sertič Friedrich aus Trebnje.
Mauser Josef aus Pöllandl.
Kožar Anton aus St. Veit.
Kambič Georg aus Metlika.
Schaar Josef aus Triest.
Grebenec Otto aus Neustadtl.
Sinkovec Franz R. aus Mehovo.

I. Classe.

Bregar Johann aus Primskovo.
Bartel Anton aus Mirnapeč.
Knific Wilhelm aus Neustadtl.
Šekula Franz aus Neustadtl.
Nadrah Johann aus Weixelberg.
Schweiger Franz aus Černomelj.
Ziegler Josef aus Neustadtl.
Amschl Johann aus Mureck.
Žagar Nicolaus aus Vinica.
Rauber Franz R. aus Neustadtl.
Bervar Johann aus Neustadtl.
Peruci Johann aus Prem.
Bartel Mathias aus Mirnapeč.
Bajec Franz aus Mirna.
Böhm Aemilian aus Grič.
Podboj Alfred aus Bistrica.
Borštinar Josef aus Nassenfuss.
Omahen Johann aus Žuženberk.
Premru Carl aus Neustadtl.
Piletič Johann aus St. Barthelmä.
Erbežnik Valentin aus Prečna.
Ferlič Josef aus Neustadtl.

Kramar Johann aus Toplice.
Parkelj Johann aus Prečna.
Hrovat Franz aus Trebnje.
Zajec Franz aus Belacerkev.
Spendal Josef aus St. Veit.
Jeriček Florian aus Stopiče.
Skušek Johann aus Račah.
Ilovski Franz aus Neustadtl.
Flere Franz aus St. Veit.
Kutnar Johann aus St. Veit.
Poč Peter aus Račah.
Sluga Josef R. aus Dole.
Rohrmann Adolf aus Bučka.
Kos Franz aus Ločna.
Vrimšak Alois aus Neustadtl.
Rosina Hildebert aus Neustadtl.
Strauss Johann R. aus Černomelj.
Benčič Johann aus Černomelj.
Tomec Johann R. aus Neustadtl.
Juriševac Ludwig aus Görz.
Juriševac August aus Görz.

P. Bernard Vovk.